

Diplomová práce

2012

Eva Čadová

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**LITERÁRNÍ TEXT V HODINÁCH ŠPANĚLŠTINY JAKO
PROSTŘEDEK ROZVOJE INTERKULTURNÍ
KOMPETENCE**

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.
Ústav romanistiky

Autor práce: Eva Čadová

Studijní obor: Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň ZŠ
Učitelství španělského jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Ročník: 5.

2012

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice dne 16. června 2012

.....

Eva Čadová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D., za její konzultace, odborné vedení a cenné rady, které mi poskytla v průběhu vypracování diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá využitím literárních textů pro podporu rozvoje interkulturní kompetence, která je definována jako jeden z předpokladů ke správnému používání cizího jazyka v komunikačních situacích v přímé souvislosti se znalostí kultury a reálií. V teoretické části jsou představeny teorie a metodické přístupy k práci s literárním textem a přesná definice interkulturní kompetence. Součástí kvalifikační práce je rovněž praktická část, kde jsou navrženy konkrétní didaktické jednotky s analýzou.

ABSTRACT

The thesis addresses the use of literary texts to support the need for development of intercultural competence. It is defined as a precondition for the correct use of a foreign language reflecting knowledge of a culture in all aspects of communication. In the theoretic section are presented theories and methodical accesses to the work with literary texts and the exact definition of intercultural competence. The thesis also consists of the practical section which provides specific examples of practical applications.

Obsah:

<u>ÚVOD</u>	9
<u>TEORETICKÁ ČÁST:</u>	
1. Jazyk a kultura ve třídě	11
1.1. Jazyk a kultura ve vzájemném vztahu	11
1.1.1. Definice pojmu interkulturní kompetence	14
1.2. Interkulturní střety	16
1.2.1. Svátky a jejich tradice	17
1.2.1.1. Vánoce	17
1.2.1.2. Nový rok	18
1.2.1.3. Tři králové	19
1.2.1.4. Velikonoce	19
1.2.2. Jména a příjmení	20
1.2.2.1. Křestní jména	20
1.2.2.2. Příjmení	21
1.3. Idiomy	23
1.3.1. Výrazy spojené s koridou	23
1.3.2. “Lingvistický rasismus”	27
1.4. Možnosti odstranění negativního vnímání kulturních střetů	29
1.4.1. Přímé – výměnné školní pobyty	30
1.4.2. Zprostředkované – literární text	31
2. Místo literárního textu ve výuce	31
2.1. Práce s literárním textem	32
2.2. Výběr textu	33
2.3. Druhy textového materiálu	35
2.3.1. Písně	36
2.3.2. Novely/ Romány/ Povídky	38
2.3.3. Básně	38
2.3.4. Tisk	40
2.3.5. Přísloví	41
2.3.6. Humor	42

PRAKTICKÁ ČÁST:

1. Cílová skupina žáků	44
2. Druhy textových materiálů s interkulturním kontextem	46
2.1. Písně	46
2.2. Novely/ Romány/ Povídky	55
2.3. Básně	71
2.4. Příslloví	74
2.5. Humor	81
3. Analýza učebnic	87
3.1. Aventura	88
3.2. Fiesta	89
<u>ZÁVĚR</u>	90
Cizojazyčné resumé	91
Seznam použité literatury a internetových zdrojů	94

Úvod

Téma mé diplomové práce pod názvem *Literární text v hodinách španělštiny jako prostředek rozvoje interkulturní kompetence* jsem si zvolila nejen z pouhého zájmu, ale také z nutnosti vyjádřit se k této problematice, která si myslím, je často opomíjená. Budu tak moci proniknout hlouběji do něčeho, co mě zajímá a jistě mi v mnohém přispěje do budoucna. Pro mne, jako budoucí učitelku cizího jazyka je nesmírně důležité uvědomit si, že ne vždy stačí studenty naučit gramatiku, slovní zásobu či výslovnost, ale zejména je nutné vzbudit v nich touhu po poznání španělsky mluvících zemí a v co nejširším rozsahu jim představit způsob života uvnitř tohoto pro Čechy poněkud odlišného světa.

Jsem přesvědčená o tom, že využití jakéhokoliv materiálu týkajícího se kultury či reálií dané země, jejíž jazyk se učíme (v našem případě jde o Španělsko a jeho španělštinu) je při výuce naprosto nepostradatelné. Naším cílem není pouze naučit studenty španělský jazyk, nýbrž také přiblížit jim přirozené prostředí Španělska a pokud možno co nejvíce z jeho kultury. Studenty bychom měli připravovat na to, že jednoho dne se dostanou na jih Evropy, do Španělska a měli bychom je co nejvíce seznámit se zvyky a způsobem života Španělů. Jediným znatelnějším problémem je, že žáky nikdy nepřipravíme dostatečně na všechno, vždy se objeví něco, co je překvapí.

Diplomová práce je strukturovaná do dvou hlavních částí (teoretická a praktická), dále pak do několika podkapitol a dalších částí, viz. obsah na straně 7-8.

Teoretická část se nejprve zabývá španělskou kulturou po obecné stránce, a poté literárním textem s kulturními aspekty a jeho využitím v hodinách. V této části je také vymezen pojem *interkulturní kompetence*, jehož význam je pro práci klíčový. Teoretická část diplomové práce dále pak obsahuje příklady jedněch z nejvýznamnějších rozdílů české a španělské kultury, na které by měl učitel v hodinách upozorňovat; různé výrazy spojené se španělskou kulturou, nebo možnosti odstranění negativního vnímání kulturních střetů, čímž se plynule dostáváme do druhé poloviny teoretické části, ve které jsou obecně představeny druhy textového materiálu (písně, novely, básně, tisk, přísloví, humor) sloužící k začleňování kulturních elementů do hodin.

Psaní teoretické části jsem nejprve zahájila postupným shromažďováním materiálů jako odborné literatury, článků z časopisů a hledáním věrohodných internetových zdrojů. Jako informační zdroje jsem používala materiály v původním, tedy španělském jazyce a výjimečně také materiály od českých autorů. Dále jsem využívala

serveru Asele, kde jsem získala velké množství odborných článků z různých konferencí. Kompletní seznam použité literatury a internetových zdrojů je k dispozici na straně 94-97.

Praktická část je zaměřená na cílovou skupinu žáků 9. třídy základní školy. Tuto věkovou hranici studentů jsem si vybrala jednak proto, že můj studijní obor je určen pro druhý stupeň základní školy a také proto, že jsem zjistila, že mám blíže ke starším studentům, a tak tou nejvyšší možnou hranicí pro mě byl 9. ročník. V této části se soustředíme na využití konkrétních literárních textů v hodině s ohledem na věk žáka a jeho pokročilost ve španělském jazyce. Ke zvolení určitého konkrétního materiálu jsem používala odborné publikace, internetové stránky anebo vlastní materiál shromážděný za celé mé studium španělského jazyka. Na konci praktické části věnuji malou pozornost dvěma zvoleným učebnicím španělštiny a jejich zakomponování kulturních elementů.

Cílem mé práce je zdůraznit důležitost zapojení interkulturní kompetence do hodiny španělského jazyka v českém školském prostředí a uvést řadu příkladů, jak toho můžeme dosáhnout.

Teoretická část

1. Jazyk a kultura ve třídě

1.1. Vzájemný vztah jazyka a kultury

Vyjdeme-li z premisy, že jazyk a kultura spolu úzce souvisejí, je logické položit si otázku, proč je vyučovat odděleně, jak tomu velice často ve školní praxi bývá. Na druhou stranu nechceme tvrdit, že tyto dva subjekty by byly shodné, ba naopak, je třeba tyto dva termíny vymezit pro jejich snadnější pochopení, jak to činí kupříkladu Sánchez Lobato:

- (1) “Cultura, dice Manuel Casado Velarde, significa el conjunto de lo que el hombre ha hecho con lo dado en la naturaleza: lo que ha realizado –en las cosas que están a su alrededor, en otros hombres, en sí mismo– conociendo, adoptando actitudes, actuando, creando. La palabra cultura incluye, por tanto, lo que se llama civilización material y espiritual, es decir, todo producto de la actividad humana.”¹

Strožší vymezení nalezneme ve slovníku *Diccionario Avanzado*, který kulturu definuje jako “conjunto de modos de vida y costumbres, conocimientos, grado de desarrollo artístico, científico, industrial, en una época o grupo social, etc.”² Podobnou definici nabízí slovník RAE³, a sice: “Conjunto de conocimientos que permite a alguien desarrollar su juicio crítico; conjunto de modos de vida y costumbres, conocimientos y grado de desarrollo artístico, científico, industrial, en una época, grupo social, etc.; culto religioso.”⁴

Zatímco definice kultury v různých slovnících se většinou vzájemně příliš neliší, jinak je tomu v případě vymezení “jazyka”, který je pojímán buď jen s ohledem na jazykový systém, nebo – o to je pro účely naší práce zajímavější – se zahrnutím kulturních aspektů, srov. následující citace:

¹ Původní citace Casado Velarde, Manuel (1991): *Lenguaje y cultura*, Síntesis, Madrid, s. 11. Citováno v Sánchez Lobato, Jesús (1999): “Lengua y cultura. La tradición cultural hispánica“, In *Lengua y cultura en el aula E/LE*, eds. Sánchez Lobato, Jesús et alii, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, 5-26, s. 6.

² *Diccionario Avanzado Lengua Española* (1998): Bibliograf, S. A., Barcelona, s. 324.

³ Zkratka od Real Academia Española.

⁴ *Diccionario de la lengua española*: www.rae.es.

- (2) “Sistema de signos que utiliza una comunidad de hablantes para comunicarse.”⁵
- (3) “Sistema de comunicación humana y expresión verbal propio de un pueblo o nación, o común a varios. Sistema lingüístico que se caracteriza por estar plenamente definido, por poseer un alto grado de nivelación, por ser vehículo de una cultura diferenciada.”⁶

To co nás bude nejvíce zajímat, není pouhý vztah mezi jazykem (v co nejširším slova smyslu) a kulturou, ale především jejich vyjádření důvěrného vztahu a to prostřednictvím jazyka (ve smyslu aktualizovaného jazykového systému), sloužící ke komunikaci.

S ohledem na didaktické cíle této práce vycházíme z obecné úvahy, že různé společnosti vyznávají různou kulturu, ať už je v něčem shodná s tou naší nebo plně odlišná. Když se podíváme na Českou republiku na jedné straně a vzdálené Španělsko na druhé, uvidíme věci shodné, podobné a odlišné. A to je to, co by mělo být žákovi vysvětleno. Vedle jazykového vybavení by měl žák být připraven, že v určitých situacích uvidí věci, které již zná ze své země, ale při jiných příležitostech zažije něco nového, pro něj dosud neznámého. Např. oba národy slavíme určité svátky během roku. Odlišných věcí by se ale našlo mnohem více než těch společných, např. při přivítání jsou Španělé poněkud vřelejší a dávají si dva polibky na tvář, kdežto Češi si podávají ruku nebo se jen slovně pozdraví. V tomto směru uvádí Álvarez Baz následující:

- (4) “Resulta evidente que la tarea propuesta no es fácil; adaptarse a una cultura extranjera es un proceso que requiere muchos esfuerzos por parte del alumno. El profesor tiene aquí un campo muy amplio de actuación; para poder ir enseñando esta parte del aprendizaje, deberá, en primer lugar, observar a su alumnado, a continuación clasificarlo bien sea por niveles, nacionalidades, edades y sexos, después buscar los métodos más apropiados para la explicación en cuestión y por último, evaluar los resultados obtenidos.”⁷

⁵ Diccionario para la enseñanza lengua española (2000): Vox, Universidad de Alcalá, s. 683.

⁶ Původní citace *Diccionario Manual e Ilustrado...* (1989). Citováno v Sánchez Lobato, Jesús (1999): “Lengua y cultura. La tradición cultural hispánica“, In Lengua y cultura en el aula E/LE, eds. Sánchez Lobato, Jesús et alii, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, 5-26, s. 6.

⁷ Conf. Álvarez Baz, Anxton (2002): La interculturalidad en la clase de ELE. Estudio de campo, s. 127-128.

Podle Sáncheze Lobata důležitým aspektem je tzv. "přenositelnost"⁸, kdy kulturní zvyklosti se samy od narození učíme, sdílíme a předáváme dalším generacím.⁹ Výstižným by tu mohl být jeden ze španělských citátů: *Cultura es aquello que permanece en la memoria cuando se ha olvidado todo.*

Domníváme se, že v našem rodném jazyce neexistuje odpovídající sentence, ale tato na první pohled obyčejná věta v sobě skrývá hlubší pochopení, nad kterým jistě stojí za to se zamyslet. Zmíněné spojení sděluje, že i kdyby člověk vše zapomněl, to jediné, co se v naší paměti uchová napořád, je naše kultura. Sánchez Lobato zastává obdobný názor:

- (5) “La lengua forma parte del sistema cultural y adquiere significado propio como expectativa de comportamientos compartidos, como conjunto de técnicas de comunicación y estructuras lingüísticas que son parte del conocimiento social transmitido y heredado a través de procesos de socialización lingüísticos. La cultura, por tanto, supone un proceso de interacción entre los seres humanos, de significados compartidos, tendente a la configuración de los sistemas simbólicos.”¹⁰

Obecně lze konstatovat, že jazyk je vždy zrcadlem kultury a způsobu života. Proto je také jazyk spjat s více faktory, jako např. civilizací, uměním, myšlenkovým vývojem, politikou, atd. Kultura se odráží v naší řeči, myšlení a našem způsobu chování a jednání v konkrétních sociálních situacích. Kulturu bychom neměli chápat odděleně, nýbrž v širokém měřítku. Pokud si totiž uvědomíme schopnosti podílející se na komunikaci, uvidíme, že všechny jsou limitovány sociálně-kulturním komponentem¹¹, např. není shody mezi Čechem a Španělem ohledně teploty.¹² V tomto ohledu německý filolog Wilhelm Von Humboldt předložil zajímavou ideologii, kde tvrdil, že:

- (6) „[...] jazyk vytváří myšlení, odraží a formuje 'národního ducha'. Jazyky jsou různé proto, že se v nich zrcadlí mentalita jednotlivých národů; jinými slovy: jazyky jsou různé proto, že existují různé pohledy na svět, který není předem dán. Z toho důvodu je

⁸ Vlastní překlad od slova “transmisibilidad“.

⁹ Sánchez Lobato, Jesús (1999): *Lengua y cultura en el aula E/LE*, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, s. 7.

¹⁰ *Ibidem*, s. 7.

¹¹ *Ibidem*, s. 34.

¹² Horkokrevný Jihoevropan Jorge bude tvrdit, že venku je zima, i když Středoevropanovi Honzovi bude venku připadat teplo.

třeba zkoumat strukturu jazyků, neboť čím dokonalejší je struktura určitého jazyka, tím dokonalejší je mentalita příslušného národa nebo rasy.”¹³

Podobně Edward Sapir a Benjamin Lee Whorf se zabývali propojením vztahů mezi jazykem a myšlením. Díky působení těchto dvou lingvistů vznikla základní a dodnes diskutovaná etnolingvistická¹⁴ teze, tzv. *hypotéza Sapira a Whorfa*, známá jako teorie “jazykového relativismu”, která tvrdí, že “mateřský jazyk má zásadní význam pro naše chápání vnějšího světa. Vzhledem k tomu že se jazyky mezi sebou značně liší, znamená to, že kolik existuje jazyků, tolik máme i různých světů, v nichž žijeme.”¹⁵ Jinými slovy, např. Čech se svým mateřským jazykem češtinou má jiné kulturní zázemí a jinou představu o vnějším světě než např. Španěl; to vše právě díky mateřskému jazyku, kterým chápe vnější svět specifickým způsobem. Hypotéza Sapira a Whorfa postupně dochází k těmto názorům: (a) mateřský jazyk je na jedné straně společenský výtvar, který odraží objektivní realitu, na druhé straně jakožto systém, v němž jsme vychováváni a v němž od útlého dětství myslíme, ovlivňuje náš způsob chápání vnějšího světa; (b) lidé vychovaní v různých jazykových prostředích různě vnímají okolní svět, protože jazyky se mezi sebou liší, neboť jsou odrazem různých prostředí; (c) lidé poznávají svět jen prostřednictvím toho kterého jazyka, a proto světy, v nichž žijí různá společenství, jsou různé světy, nikoli jenom týž svět popsany různými etiketami.¹⁶

1.1.1. Definice interkulturní kompetence

Studie zabývající se mezikulturou a její integrací do vyučovací hodiny se začaly rodit v osmdesátých letech, kdy se dostaly do podvědomí veřejnosti prostřednictvím různých referátů z odborných konferencí a časopisů, jako ve španělském prostředí jsou např. *Cable*, *Cuadernos Cervantes*, *Frecuencia*, atd...¹⁷ Jejich autoři si kladli otázky podobné naší.¹⁸ Toto je právě ono, čím rozumíme naučit se interkulturní kompetenci. Vědět jak,

¹³ Černý, Jiří (1996): Dějiny lingvistiky, Votobia, Olomouc, s. 95.

¹⁴ Etnolingvistika je vědní obor, který se zabývá vztahem jazyka a kultury a úlohou jazyka v životě sociální skupiny.

¹⁵ Ibidem, s. 404.

¹⁶ Ibidem, s. 405.

¹⁷ Conf. Álvarez Baz, Anxton (2002): La interculturalidad en la clase de ELE. Estudio de campo, s. 120.

¹⁸ Není snad důležité vědět, že když k nám domů přijde Španěl na návštěvu, nemáme ho žádat, aby si zul boty? Měli by naši studenti být připraveni reagovat na to, že když se s nimi chce přivítat Španěl a naklání se k nim, neznamená to nic jiného, než že jim chce dát dva polibky na uvítanou?

kdy, kde a proč máme jednat určitým způsobem, tedy být schopen odhadnout v dané situaci, co říci či udělat. Stručně a zřetelně vymezuje interkulturní kompetenci Ángels Oliveras:

- (7) “De acuerdo con la teoría de la psicología social actual, la competencia intercultural consiste en ser capaz de comportarse de forma apropiada en el encuentro intercultural, según las normas y convenciones del país. La idea básica es que cada reunión, cada contacto es una situación social que requiere unas destrezas sociales por parte de los participantes para que el encuentro resulte exitoso.”¹⁹

Následující podobná definice je z českého prostředí:

- (8) „V současném globalizovaném světě, kde se stále častěji setkáváme s příslušníky cizích kultur, výuka jazyka přestává být pouhou výukou komunikativních dovedností, jak tomu bylo dříve. K tomu, abychom byli schopni úspěšně komunikovat s příslušníky jiných národů a jiných kultur, je nutné rovněž poznávání reálií země, v níž se daným jazykem hovoří, poznávání její kultury, zvyků a mentality jejích obyvatel a jejich pozorování s naší vlastní kulturou, mentalitou a našimi zvyky, hledání a nacházení podobností a rozdílů mezi nimi a pochopení a respektování těchto rozdílů s cílem vyhnout se konfliktům. Takto pojatá výuka cizích jazyků, která spojuje jazykovou komunikaci s vytvářením interkulturní kompetence, je prioritou jak ve sjednocující se Evropě, tak i jinde ve světě.”²⁰

Shrňme, že v 80. letech minulého století se zrodila tendence zahrnout kulturní komponent do komunikativních metod cílového jazyka. Žák by měl mít kulturní elementy na zřetelu, aby si tak patřičně osvojil cizí jazyk. Proces zapojení kultury do výuky cizího jazyka se znatelně změnil. Aktuálně je nejvíce propagovanou metodou metoda interkulturní²¹, což znamená přijít do dané země, vidět na vlastní oči, pocítit na vlastní kůži a pokud možno si vše zapamatovat do další příležitosti. Nejen to, znalost kulturních vzorců jiných národů pomáhá odstraňovat etnocentrismus.

¹⁹ Conf. Oliveras, Ángels (2000): *Hacia la competencia intercultural en el aprendizaje de una lengua extranjera*, Editorial Edinumen, Barcelona, s. 35.

²⁰ Brešová, Jitka; Vykoukalová, Zdeňka (2011): *Potřeba propojení výuky cizích jazyků s rozvojem interkulturních kompetencí studentů*. In *Vědecký výzkum a výuka jazyků IV*, eds. J. Králová et alii, Hradec Králové, s. 12 (Cd rom).

²¹ *Ibidem*, s. 127.

1. 2. Interkulturní střety

Lidé vnímají, seskupují se, představují svět a především v něm jednájí prostřednictvím jazyka a kultury. Ve španělském jazyce existuje přísloví *Allá donde fueres haz lo que vieres*, v anglickém jazyce tomu odpovídá rčení *When in Rome, do what the Romans do*, v českém jazyce identické přísloví nemáme, ale mohlo by se mu přibližovat české *Doma jez co je, v cizině co ti dají*.

Jednoduše tato věta říká, že pokud je člověk v cizí zemi, má přizpůsobit své chování místní mentalitě. Jinými slovy se musí přizpůsobit zvykům těch, u kterých se právě nachází. K této tématice se vyjadřuje Álvarez Baz, který tvrdí:

- (9) “Hay muchos posibles contenidos culturales que pueden resultar chocantes para un aprendiz de español que proviene de una lengua-cultura extranjera. Comportamientos, manifestaciones hacia las que puede sentir rechazo porque le resultan ajenas y difíciles de controlar. El aprendiz ha de hacer un gran esfuerzo para primero comprender y después imitar estos comportamientos.”²²

Interkulturní střety se projevují ve dvou rovinách: (a) v chování; (b) v používání jazyka – jde tedy o sociolingvistickou kompetenci. Tato kompetence podle Společného evropského referenčního rámce (dále jen SERR²³) „se zabývá znalostmi a dovednostmi, které jsou zapotřebí ke zvládnutí společenských dimenzí užívání jazyka.“²⁴ Autoři SERR mezi sociolingvistické kompetence řadí:²⁵

- (10) a. Lingvistické markery sociálních vztahů:

Např. použití a výběr pozdravů, různých způsobů oslovení nebo zásady pro střídání partnerů v promluvě

- b. Řečové zdvořilostní normy:

Např. zdvořilost/nezdvořilost, vhodné používání výrazů „por favor“ a „gracias“

- c. Výrazy lidové moudrosti:

Např. přísloví, idiomy

- d. Rozdíly ve funkčních stylech:

²² Ibidem s. 130.

²³ Dokument Rady Evropy umožňující vzájemné porovnání znalostí osob v oblasti vzdělání a znalosti cizích jazyků v rámci Evropské unie.

²⁴ SERR, www.msmt.cz.

²⁵ <http://www.english4u.cz/eur/Kapitola%2005.pdf>.

Např. formální/neformální

e. Dialekt a přízvuk:

Např. regionu, profesní skupiny, společenské třídy

V dnešní době se tato problematika dostává do popředí didaktiků a je kladen důraz na roli učitele. Nicméně otázkou zůstává, jak se žáci základní školy mohou přiblížit k těmto interkulturním znalostem. Souhlasíme s názorem Maríí Antoniety Andión Herrerové, která tvrdí, že pokud učitel není rodilým mluvčím, musí plně využít svých zkušeností ze španělsky mluvících zemí a maximálně se o ně podělit s žáky.²⁶

To co nejčastěji vyvolává střety či nedorozumění způsobená interkulturními rozdíly mezi naší a španělskou kulturou jsou např. svátky a jejich tradice, španělská příjmení, atd. V následujících kapitolách jsme si vybrali několik příkladů, na kterých jsou interkulturní střety nejvíce patrné.

1. 2. 1. Svátky a jejich tradice

Některé země mají svoje vlastní svátky, které my neznáme, ale převážná většina mezinárodních svátků se shoduje. Občas se mohou vyskytovat jen menší odlišnosti. Mezi ta nejproblematictější místa by patřily následující svátky:

1. 2. 1. 1. Vánoce

V červnu roku 1998 skupina učitelů²⁷ předložila výzkum, kde se soustředili na zvláštnosti během vánočních svátků, z čehož vybrali tyto jako nejzajímavější:²⁸

- (11) 1. Vánoční období začínalo tzv. *día del «Gordo»* (22. prosince), což je dnem losování vánoční loterie. Bylo patrné, že tato událost se stala velmi frekventovaným tématem při běžných konverzacích mezi lidmi, navíc tato společenská slavnostní událost se vyznačuje sdílením daného čísla jak v pracovním kolektivu, tak i doma s rodinou, kdy se případná výhra rozdělí mezi všechny účastníky. Pokud se účastníci výhry nedočkají, používá se několik

²⁶ Conf. María Antonieta Andión Herrero (2002): El español y el comportamiento cultural de los hispanoamericanos: Aspectos de interés, s. 131.

²⁷ Pracovali v centru Lenguas Modernas v Granadě.

²⁸ Sánchez Lobato, Jesús (1999): Lengua y cultura en el aula E/LE, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, s. 38.

typických frází: *otro año será, no salimos de pobres, mientras haya salud*,... Pro zahraniční studenty je téměř nemožné porozumět výrazu «El Gordo» bez těchto informací.

2. Štědrý večer je nejdůležitějším dnem Vánoc, jako to dokazují následující fakta: v mnoha částech Španělska se 25. prosince jedí zbylá jídla ze štědrovečerní večeře; když někdo zemře, užívá se fráze: *es la primera Nochebuena sin...*; tento večer je v rodině nevyhnutelným, k nepřítomnosti u štědrovečerní večeře je třeba mít velmi vážné odůvodnění; atd.

3. Štědrý večer se může poněkud lišit od každé španělské provincie, ale jednotným elementem zůstává tzv. *turrón* (Španělé většinou nepečí vánoční cukroví, ale každoročně si kupují *turrón* různých příchutí, např. *turrón blanco*; *turrón duro*; *turrón diverso* – de fruta, de chocolate, ... *Turrón* bychom Čechům přirovnali k velké čokoládě nebo tureckému medu). *Turrón* je stejně tak důležitým pro Vánoce, jako hrozny a šampaňské na Nový rok nebo *roscón* (viz. dále) na Tři krále.

Speciálním tématem bylo, kdo se usadí u štědrovečerního stolu. Všeobecně je to vždy rodina. Lze konstatovat, že Španělé mají ve zvyku jít do domu svých prarodičů, většinou se chodí k rodičům matky, jelikož se říká:²⁹ *Cuando se casa una hija, se gana un hijo*.³⁰

Vánoce jsou náboženským svátkem. Díky silné španělské katolické víře většina obyvatel chodí do kostela na mši, která se nazývá *Misa del Gallo* a začíná přesně o půlnoci.

Co se týče vánočních dárků, Španělé je rozbalují 25. prosince ráno. Štědrou nadílku nosí Papá Noel.

1. 2. 1. 2. Nový rok

Ve Španělsku je vítání nového roku spojeno se zvykem, který v České republice není obvyklý. Dvanáct vteřin před dvanáctou hodinou začínají znít zvony a každým úderem se jí jedna kulička hroznového vína, aby se tak vkročilo správnou nohou do

²⁹ Ibidem s. 38-39.

³⁰ Ibidem s. 38.

nadcházejícího roku.³¹ Pokud někdo nestihne co vteřina to kulička, bude mít v příštím roce smůlu.

1. 2. 1. 3. Tři králové

Tradicí je, že další vánoční dárky nosí Tři králové³² z Orientu. Dle dnes ustáleného výkladu španělsky pojmenovaní jako Melchor, Gaspar y Baltasar přišli 6. ledna přibližně před 2000 lety pozdravit malého Ježíška a každý z nich mu něco nadělil (zlato, kadidlo a vonnou pryskyřici). Tato tradice se uchovala dodnes. Děti i dospělí dají pár svých nejlepších bot pod stromeček a ráno zjistí, co jim bylo naděleno. Zlobivým dětem Tři králové nepřinášejí dárky, ale uhlí. Ještě předtím než se jde spát, děti s rodiči připraví *turrón* pro Tři krále a také misku vody pro velbloudy³³. 6. ledna ráno se snídá tzv. *roscón*. Jedná se o sladký pokrm, který v sobě skrývá malé překvapení.

1. 2. 1. 4. Velikonoce

Dalším neméně důležitým svátkem jsou Velikonoce³⁴. Je to velká nábožensky založená slavnost, která v sobě mísí jak náboženské tak i světské prvky. Ve Španělsku se oslavuje celý týden, děti mají prázdniny a dospělí nechodí do práce. Tento rok 2012 vyšla *La Semana Santa*³⁵ od 30. března do 8. dubna. Slaví se především v ulicích. Nejvýznamnější dny z celého týdne jsou *Jueves Santo* (5. 4. 2012), *Viernes Santo* (6. 4.), *Sábado Santo* (7. 4.) a *Domingo de Resurrección* (8. 4.).

Lidé vyjdou do ulic se sochami Ježíše a představují tři základní stavy: Ježíš žije, umírá a jeho znovuvzkříšení. Pokud se chce někdo očistit od svých hříchů, vyjde do průvodu a potrestá se tím, že např. jde bos, nese na bedrech těžký kříž, atd., a to vše s přikrytým obličejem, aby ho nikdo nepoznal. Těmto kajícíkům se ve španělštině říká *penitentes*.

- (12) “La Semana Santa se representa a través de las procesiones con los pasos (trono o grupo escultórico) del misterio y el calvario. Esta celebración se caracteriza por el alto índice de participación social, cuya manifestación singular son las cofradías pasionales -

³¹ Carrasco Montero, Justa; Solé Bernardino, Loudres (1997): Libro de la cultura y civilización española y acercamiento a la realidad hispanoamericana, Nakladatelství Fraus, Plzeň, s. 54.

³² Španělsky “Los Reyes Magos”.

³³ Nesmíme zapomenout, že Tři králové přichází z pouště.

³⁴ Španělsky “Las Pascuas”.

³⁵ Tak se ve Španělsku nazývá týden Velikonoc, do překladu „Svatý týden“.

agrupaciones independientes de la Iglesia que se hacen cargo del cuidado, decoración y desfile de los pasos- y por el hecho de que no se siga un modelo único, sino que por el contrario cada localidad aporta sus peculiaridades.”³⁶

1. 2. 2. Jména a příjmení

1. 2. 2. 1. Křestní jména

Dodnes fungující systém jmen vynalezli Římané. Ve španělštině existuje kolem 10 000 jmen, přičemž 57% tvoří jména náboženská a více než 80% obyvatelstva tato jména vlastní.³⁷

Španělská jména mohou být původu románského, germánského, francouzského, židovského, atd. Od roku 1977 mohou Španělé mít jména ve všech řečech hispánského světa, např. jméno Jordi (katalánština) nebo Nekane (baskitština). Také existují guančská jména, např. ŇañaŇatigot.³⁸

Ve španělském náboženském kalendáři je každé jméno věnováno jednomu svatému, a proto i tady se slaví obdoba našeho „svátku“³⁹.

Hypokoristika jsou i ve španělštině velmi frekventovaná, Např.:

- (13) a. José = Pepe
- b. Francisco = Paco
- c. María Dolores = Lola
- d. María Jesús = Chus⁴⁰
- e. Enrique = Kike
- f. María Victoria = Marivi⁴¹

³⁶ Carrasco Montero, Justa; Solé Bernardino, Loudres (1997): Libro de la cultura y civilización española y acercamiento a la realidad hispanoamericana, Nakladatelství Fraus, Plzeň, s. 54.

³⁷ Sánchez Lobato, Jesús (1999): Lengua y cultura en el aula E/LE, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, s. 67.

³⁸ Ibidem s. 67.

³⁹ Španělsky “El día del santo“. Avšak většina Španělů “svátek” neuznává, a tak ho ani neslaví.

⁴⁰ Příklady (13a) – (13d) převzaty z Sánchez Lobato, Jesús (1999): Lengua y cultura en el aula E/LE, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, s. 68.

⁴¹ Vlastní příklady (13e) – (13f).

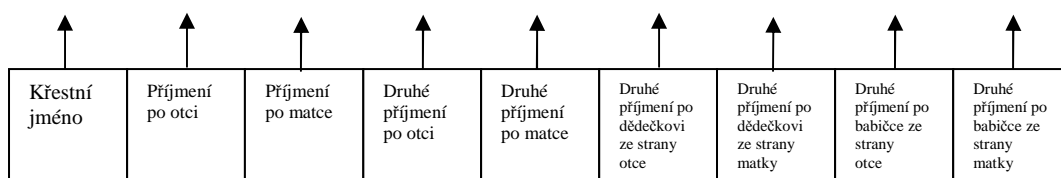
1. 2. 2. 2. Příjmení

Příjmení se zrodila později než křestní jména⁴² a to z ekonomických důvodů. Od 14. století se stávají dědičnými. Španělé mají více příjmení, ale aktivně používají pouze první dvě. Jedno ze strany otce a druhé po matce, jelikož v 16. století bylo nutné dokázat svou křesťanskou krev a že v rodině nebyli žádní předci židovského nebo muslimského původu. To vše se dělalo za účelem získání zaměstnání.⁴³

Počet příjmení zhlédneme v praktické ukázce. Viz schéma:

(14) Schéma:

*Roberto Ordax Blanco de Castro Rodriguez López Guitiérrez Lorenzo Galindo...*⁴⁴

Příjmení existují původu galicijského, katalánského i baskitského. Např. příjmení Echegoyen znamená „dům nahoře“⁴⁵. Početná jsou příjmení končící na koncovku –ez, např. jako Gómez nebo González. Tato koncovka je předřímského původu a znamená „syn či“⁴⁶, např. Álvarez je „Álvarův syn“.⁴⁷ Zde nám mnohdy může pomoci tzv. *pozitivní transfer*, kdy již předchozí znalosti můžeme aplikovat na novou látku, např. určitý jev již známe z mateřského jazyka, nebo se učíme další cizí řeči, kde se také tento jev objevuje, např. Janů, Petrů, Matějovič. Jedná se tak o značné ulehčení pochopení látky. Učitel by této výhody měl umět využít.⁴⁸

Častými jsou také příjmení se specifickým významem; ve španělštině tak nacházíme příjmení:⁴⁹ (a) spojené s určitým místem: *Ribera, Del Río, Barrio*; (b)

⁴² Až v 10. století v Benátkách.

⁴³ Ibidem s. 67.

⁴⁴ V příjmeních bychom mohli pokračovat dále v rodokmenu až do praparodičů atd.

⁴⁵ Vlastní překlad „casa de arriba“.

⁴⁶ Vlastní překlad „hijo de“.

⁴⁷ Ibidem, s. 68.

⁴⁸ Strupková, Milena (2009): Interference češtiny do španělštiny: identifikace chyb a strategie jejich odstraňování, s. 7-8. (Ms. DP).

⁴⁹ Ibidem, s. 68.

národního charakteru: *Catalán, Gallego*; (c) spojené s profesí: *Alcalde, Herrero*; (d) přejaté od fyzických proporcí: *Rubio, Moreno*.

Jak již bylo uvedeno, ve Španělsku se příjmení dědí, stejně tak je tomu i u nás, ale jelikož Španělé používají dvě příjmení, jejich systém se stává pro nás trochu složitějším. Uvedeme příklad k usnadnění této problematiky. Jako vzor jsem požádala jednu španělskou rodinu, na níž si ukážeme, jak tento systém příjmení funguje:

(15) Manželský pár:⁵⁰

Muž se jmenuje: Felix Ordax de Castro

Žena se jmenuje: Teodosia Blanco Rodriguez

Nyní: Los señores Ordax Blanco

Los Ordax Blanco

La familia Ordax

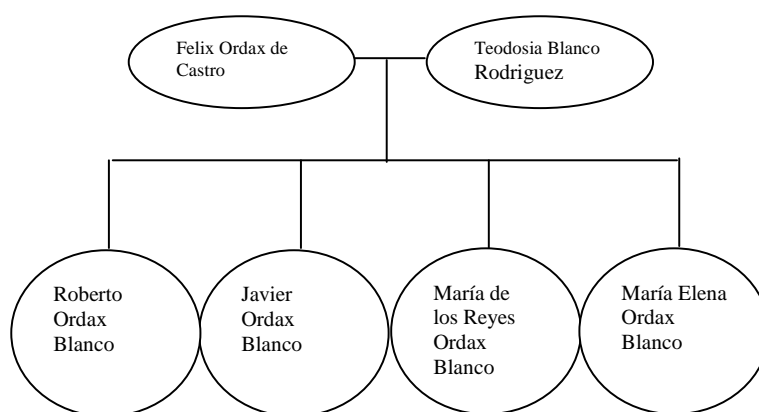
Jejich děti: Roberto Ordax Blanco

Javier Ordax Blanco

María de los Reyes Ordax Blanco

María Elena Ordax Blanco

(16) Schéma:

⁵⁰ Vlastní příklad.

1.3. Idiomy

V následující kapitole bude pojednáno o interkulturních střetech jako infiltraci reálií do jazyka. Jinými slovy, jak jednotlivá slova v sobě skrývající kulturní elementy jsou používána ve španělském jazyce.

1.3.1. Výrazy spojené s koridou

Ve španělském jazyce se vyskytují idiomy spojené jak se slovem *toro*, tak se slovem *torero*. Tyto dva výrazy jsou nepochybně spojeny s dalším španělským slovem *corrida*. Toto je důkazem jedině toho, že česky řečeno *korida* je začleňována i do každodenní mluvy.

Práce Wilhelma Kolbe (1929) vysvětluje, odkud se vzalo tolik idiomů spojených s býky a koridou:

- (17) “Consta de un amplio inventario de expresiones y refranes taurinos usados tanto en España como en Latinoamérica provenientes de cerca de un centenar de fuentes (Cervantes, Quevedo, Larra, Fernán Caballero, Galdós y Baroja, entre otros autores, además de la prensa diaria y semanarios taurinos de la época), recogidos en un tomito de 132 páginas, rareza bibliográfica hoy prácticamente incontable.”⁵¹

Vzhledem k tomu, že v praktické části naší diplomové práce budeme používat knihu zabývající se tématikou koridy, uvedeme pár příkladů propojení koridy s idiomy. Býčí zápasy se v České republice nepořádají, a proto s nimi spojené výrazy a odvozená slovní spojení jsou pro Čechy zcela nové. To nejsložitější u idiomů je, že se nemohou překládat slovo od slova, nýbrž jako celek. Idiomy je možno rozdělit do následujících skupin podle výrazů a významu:

- a) *toro*
- b) *torero*
- c) *toreros famosos*
- d) metafory života
- e) další idiomy

⁵¹ Původní citace Kolbe, Wilhelm (1929): Studie über den Einfluss der «corridas de toros» auf die spanische Umgangssprache, Hamburg. Citováno v Suárez Granda, Juan Luis (1997): Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas, In Cuaderno Cervantes 15, 30 – 36, s. 30.

a) Jako nejvíce používaný výraz uvedeme idiom: *estar como un toro* (“být v plné síle”),⁵² např. ve větách “... El lobo *estaba como un toro* y trepó hasta el tejado sin mucho esfuerzo, para colarse por la chimenea...”⁵³, nebo “El equipo de fútbol ganó el partido 10:0 porque los jugadores *estaban como toros*.”⁵⁴

Díky podstatnému slovu *toro* můžeme vyjádřit mnoho různých lidských vlastností:⁵⁵

- (18) a. *furioso como un toro encerrado* = být rozzuřený, agresivní
b. *llevar las intenciones de un toro* = mít špatné úmysly
c. *ponerse hecho un toro* = rozčítit se
d. *estar hecho un toro de fuegos* = být velmi fyzicky silný
e. *bramar como un toro* = zuřivě vztekle vyfukovat
f. *buscárselas como un toro* = odhalit lež/podvod
g. *ser más receloso que un toro* = nedůvěřovat lidem
h. *estar fuerte como un toro* = být fyzicky silný

Slovo *toro* se objevuje i při varování v nebezpečných situacích, např.:⁵⁶

- (19) a. *¡Cuidado, que viene el toro!* = Pozor (přichází nebezpečí)!
b. *¡Ciertos son los toros!* = potvrzuje, že se něco špatného stalo
c. *Huyendo del toro cayó en el arroyo...* = utéct od jednoho problému, znamená přivodit si další

Článek Luise Suáreze Grandy (1997) *Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas: Los toros en el lenguaje machista* z časopisu Cuaderno Cervantes popisuje, co býk ve španělštině symbolizuje:

- (20) “Las comparaciones entre personas y animales, salvo unas pocas expresiones (paloma, león, hormiga, águila, ...), suelen tener carácter denigrante. Sin embargo, algunos de ellos están dotados a estos afectos de cierta carga de ambigüedad, como es el caso de toro, que

⁵² Příklad z Álvarez, Ainhoa (2004): *Animales y expresiones idiomáticas*, Frecuencia 27, 14- 17, s. 14.

⁵³ *Ibidem*, s. 16.

⁵⁴ Vlastní příklad.

⁵⁵ Příklady (18a) – (18h) převzaty z Suárez Granda, Juan Luis (1997): *Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas*, Cuaderno Cervantes 15, 30 – 36, s. 32.

⁵⁶ Příklady (19a) – (19c) převzány z *Ibidem*, s. 32.

si, por una parte, simboliza la fiereza, la nobleza y la casta, su condición de irracional lo hace propicio a las metáforas y comparaciones degradantes.”⁵⁷

b) *Torero* bývá častěji vybavený kladnými vlastnostmi jako je odvaha, umělecké nadání, pověst hrdiny a milovníka, atd., ale někdy se definuje jako podvodník, zrádce, veterán, tupec či lenoch. Jinak řečeno, postava toreadora je buď brána jako romantický a legendární hrdina, nebo je chápána jako záporný hrdina.

V pozitivním chápání torera představuje hodnoty jako je odvaha, umění, bohatství; *ganar más que un torero* = vydělávat hodně peněz, vést pohodlný život, mít sociální prestiž a především úspěch u žen.

V negativním pojetí je to spíše utrpení, anonymní a nejistý život “*pasar sin pensar ni gloria le va bien al torero segundón, ése que un día había querido ser figura del torero y termina como anónimo tertulio de una tasca de barrio*“.⁵⁸

Častými synonymy slova *torero* bývají: *diestro, maestro, novillero, becerrista, director de lidia, ...*⁵⁹

c) Je třeba zmínit, že do koloquiálního jazyka pronikly výrazy některých známých toreadorů.⁶⁰

(21) a. Jesús Guerra (*1862 +1941), přezdíváný Guerrita se stal nesmrtelným ve výrazu: *tener más valor que el Guerra* = torero, který byl zbabělejší a někdy i před býkem utekl, a proto se se používá tohoto idiomu, který nám ironicky říká: být „statečnější“ než Guerra; b. Antonio Sánchez y García (*1831), tento toreador ze Sevilly přezdíváný Tato je spojován se dvěma výrazy: *ser más famoso que el Tato* = být velmi slavný, *¡Anda y que te mate el Tato!* = při rozhovoru se dvě osoby nemohou shodnout, a jedna z nich takto ukončí konverzaci; c. Don Tancredo López: *hacer el Don Tancredo* = nic nedělat k vyřešení problému.

d) Ve španělské literatuře se můžeme setkat s mnoha metaforami spojenými se životem, jako např. *Vida – Sueño* (“Život – Sen”) jako je tomu v názvu knihy *La Vida es*

⁵⁷ Ibidem, s. 32.

⁵⁸ Ibidem, s. 33.

⁵⁹ Ibidem, s. 31.

⁶⁰ Příklady (21a) – (21c) převzány z Ibidem, s. 31.

Sueño od Pedra Calderóna de la Barca. Článek Luise Suáreze Grandy (1997) *Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas: Los toros en el lenguaje machista* z časopisu Cuaderno Cervantes uvádí metaforu **Vida – Corrida de toros**⁶¹ (“Život – Korida”). Toreador představuje lidskou bytost a býk symbol avatára života: **Vida – Plaza**⁶² (“Život – Býčí aréna”). U této metafory je třeba si představit, že uprostřed arény stojí všechny naše složité situace běžného života; býk symbolizuje těžkosti, které nám život přináší a proti kterým musí člověk=*torero* bojovat každý den.

e) V repertoáru termínů spojených s koridou bychom našli mnoho různorodých frází a výrazů. Uvedeme několik příkladů, kdy všechny její základní složky se mísí: býk, toreador, obecenstvo a býčí aréna.⁶³

- (22)
- a. *ver los toros desde la barrera* – zachovat si odstup
 - b. *salir por la puerta grande* – zvítězit, uspět
 - c. *torear al alimón* – spolupracovat
 - d. *poner banderillas de castigo* – kritizovat někoho
 - e. *meter el estoque hasta la bola* – dotáhnout něco až do konce
 - f. *toro astifino* – důležitý problém
 - g. *a mí no me torea nadie* – „se mnou si nikdo nebude manipulovat, dělat co chce”
 - h. *a dos puyas no hay toro bravo* – neschopnost čelit opakovaným útokům
 - ch. *a toro muerto gran lanzada* – předvést velkou odvahu, když už to nejhorší pominulo
 - i. *a toro parado eso lo hace cualquiera* – předstírat, že děláme něco obtížného, i když ve skutečnosti je to snadné
 - j. *cada uno mate su toro* – každý se stará o své věci a nezajímá se o věci druhých
 - k. *contar las dos orejas y el rabo* – mít úspěch
 - l. *echar la capa al toro* – zanechat jedné věci pro záchranu aspoň zbytku druhé věci
 - m. *irse derecho al toro* – jednat bez váhavosti

⁶¹ Ibidem, s. 31.

⁶² Ibidem, s. 32.

⁶³ Příklady (22a) – (22s) převzány z <http://www.rabodetoro.es/index.php/el-toro-bravo/frases-y-dichos-del-toro-bravo.html>.

- n. *llegar al último toro* – k něčemu přijít pozdě
 o. *ser torero* – osoba s přirozeným kouzlem
 p. *toro sabio, de capas no hace caso* – není snadné podvést někoho, kdo má
 hodně zkušeností
 q. *ya está el toro en la plaza* – už není možné utéci před určitou situací
 r. *¡A ver como lidias eso!* – vyzvat někoho, aby se postavil problému/konfliktu
 s. *¡Al toro!* – jít rovnou k věci

Další slova spojená s corridou:⁶⁴

- (23) *cuadrilla* – celá družina, přeneseně “parta”, “partička”
banderillero – člen družiny
picador – člen družiny
mozo de estoques – pomocník toreadora
puntillero – když je býk hodně zraněný, ale ještě naživu, přichází tato osoba, aby
 ho zabila
monosabio – pikadorův pomocník
apoderado – manažer toreadora
peón – osoba, která studuje charakteristiky býka

1.3.2. „Lingvistický rasismus“

V této podkapitole se budeme zabývat výskytem idiomatických výrazů ovlivněných určitou sociální či národní skupinou lidí. Jinými slovy, bude nás zajímat jaké idiomy s jakými národními populacemi používají Španělé.

Existují výrazy spojené s hanlivým oslovením, ať už jde o osobu jiné národnosti, rasy, z jiného města či sousedské vesnice. A tak mnohdy ve španělském jazyku můžeme slyšet o *negratas* (černoši), *sudacas* (lidé z Latinské Ameriky), *gabachos* a *franchutes* (Francouzi), *spaguetis* (Italové), *polacos* (obyvatelé Cataluňi), *moros* (Mauři), atd.⁶⁵

⁶⁴ Suárez Granda, Juan Luis (1997): Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas, Cuaderno Cervantes 15, 30 – 36, s. 31.

⁶⁵ Sánchez Lobato, Jesús (1999): Lengua y cultura en el aula E/LE, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, s. 57.

Objektem hanlivého oslovení jsou příslušníci skupiny lidí s odlišnou barvou kůže, náboženskou vírou, s jiným přízvukem, zvyky, tradicemi, atd.

Uvedeme si několik příkladů:^{66 67}

- (24) a. *Hablar como los indios* → označení pro člověka, který špatně mluví španělsky
b. *Hablar igual de mal que los vascos hablan el español* → - || -
c. *Malvivir de gitanos* → vést špatný život
d. *Malvivir de murcianos* → - || -
e. *Hacer una gitanada* → udělat podvod, švindl
f. *Hacer una judiada* → udělat lumpárnu
g. *Bajarse al Moro* → cestovat do Maroka za účelem obchodování s drogami
h. *No hay moros en la costa* → vzduch je čistý
ch. *Vivir como gitanos* → špatně žít (malý byt, hodně lidí v něm, ...)
i. *Mecachis en los moros* → vulgární výraz
j. *Despedirse a la francesa* → odejít bez rozloučení
k. *Respuesta de gallego* → neodpovědět na danou otázku
l. *Hacerse el sueco* → dělat ze sebe hlupáka
m. *Ser muy moro* → být šetřivý na peníze
n. *Ser avaro como un judío* → být lakota a egoista
- (25) a. *Trabajar como un negro* → hodně pracovat “jako barevnej”
b. *Hacer el indio* → dělat ze sebe hlupáka
c. *Ir hecho un gitano* → osoba oblečená ve špinavém a starém oblečení
d. *Como a un chino* → podvést hlupáka
e. *Merienda de negros* → nepořádek, chaos

Je velmi zajímavé, že některé národy občas používají jeden druhého k vyjádření, že někdo hodně pije nebo kouří. V češtině se říká “pije jako Dán” a příklady z ostatních států:⁶⁸

⁶⁶ Příklady (24a) – (24n) jsou převzány z Ibidem, s. 57-59.

⁶⁷ Příklady (25a) – (25e) jsou převzány z <http://www.um.es/tonosdigital/znum10/secciones/corp-jau.htm>.

⁶⁸ Příklady (26a) – (26d) převzány z Sánchez Lobato, Jesús (1999): *Lengua y cultura en el aula E/LE*, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid, s. 58.

- (26) a. Německo *Trinken wie tausend **Russen**.*
→ pít jako tisíc Rusů
- b. Francie *Saoul comme un **polonais**.*
→ opilý jako Polák
- c. Itálie *Fumare come un **turco**.*
→ kouřit jako Turek
- d. Španělsko *Beber como un **cosaco**.*
→ hodně pít jako kozák (ruský voják)

Také historické důvody ovlivnily výskyt určité řady výrazů, které se zrodily díky invazi vojáků a nemocí, které zde po sobě zanechali. Např.:⁶⁹

- (27) a. *el mal **francés*** → nemoc kapavka
b. *el mal **turco*** → uhranutí
c. *el mal **cristiano*** → obětování se
d. *la gripe **española*** → španělská chřipka

Sánchez Lobato (1999) uvádí:

- (28) “La lengua es, como decíamos, el reflejo de la sociedad que la habla y de sus fenómenos sociológicos, políticos, religiosos y económicos. Si queremos hacer comprender a nuestros estudiantes las directrices fundamentales de la sociedad en que vivimos, debemos pasar por el análisis de los elementos que la componen y, entre ellos, este soporte oral de imágenes múltiples, tan atiguo y tan moderno a la vez, tan presente.”⁷⁰

1.4. Možnosti odstranění negativního vnímání kulturních střetů

Právě jsme zmínili situace interkulturních střetů a nyní se zamyslíme nad případnými možnostmi odstranění těchto kulturních rozdílů. Zde se nabízí dvě praktická řešení, kdy je možno pochopit a naučit se zvyky a tradice dané země. Tím prvním je tzv. metoda

⁶⁹ Příklady (27a) – (27d) převzány z Ibidem, s. 60.

⁷⁰ Ibidem, s. 61.

přímá, kdy se jedná o pobyt v dané zemi v našem případě ve Španělsku. Obklopují nás podněty cizího prostředí této země, a tak se velmi snadno naučíme všemu, co pro nás bylo dosud nepochopitelné. Druhou možností nyní již zprostředkovatelnou je použití literárního textu a reálií ve výuce španělštiny.

1.4.1. Výměnné školní pobyty

V poslední době se opravdu zvětšil nárůst příležitostí, aby bylo možné uskutečnit studentům exkurzi či pobyt v cizí zemi, jejíž jazyk se učí. S ohledem na naši cílovou skupinu 9. třídy (viz. praktická část) by mohlo jít o krátkodobou exkurzi do Španělska s doprovodem vyučujícího.

Existují různé projekty, které umožňují školám poznat jiné prostředí s cílem obeznámit se s jinými způsoby chápání světa.

Mezi hlavní důvody pro realizaci výměnného pobytu bychom vybrali z práce Carmely Domínguez Cuesta a kol. (2002) následující:⁷¹

- (29) a. Využít všech možností, aby žáci navázali kontakt se zahraničními studenty.
- b. Rozšířit si kulturní obzory díky přístupu ke kultuře nemajetných rodin žijících na vesnici.
- c. Upevnit pouto s dalšími vzdělávacími institucemi.
- d. Vyobrazit španělský jazyk jako prestižní záležitost, která slouží k motivaci žáků, aby se zlepšili ve španělštině a všeobecně v učení se cizím jazykům.
- e. Šířit španělštinu a její kulturu v rámci celé Evropy.
- f. Přispět k rozšíření španělské kultury v zahraničí zejména s ohledem na lingvistické a kulturní jmění jazyka a na prostředí.
- g. Prohloubit znalost svého kontextu a kontextu odlišného od vlastního.
- h. Poskytnout žákům možnost zlepšit se v učení jazyka a získat nové poznatky, nové pohledy a nové dovednosti.
- i. Přiblížit se jiným vzdělávacím systémům z pohledu pedagogických zájmů.
- j. Podporovat zpracování nových materiálů k výuce.

⁷¹ Conf. Domínguez Cuesta, Carmela; Mejuto Urrutia, Teresa; Piñán San Miguel, Rafael (2002): Posibilidades interculturales en las acciones educativas hacia el exterior. Análisis de una experiencia de intercambio escolar, s. 249-250.

1.4.2. Literární text

Kulturní elementy můžeme do hodiny španělštiny promítnout několika způsoby jako např. video, webové stránky, poslech, ... a především prostřednictvím literárního textu.

Nejčastějším zdrojem textů je pro žáka učebnice. Souhlasím s Asunción Martínez Arbelaiz (2002), která uvádí: “El libro de texto es tradicionalmente la fuente fundamental de la que los alumnos forman sus esquemas culturales.”⁷² To však nezabraňuje učitelovi obohatit hodinu doplňkovým literárním materiálem, o kterém se podrobněji zmíníme v následující kapitole.

Zcela zřetelně nejdůležitějším se stává správné propojení tří základních složek: žák – text – učitel. Názor Rosalie Sitman e Ivonne Lerner (1994), že “se trata, entonces, de un proceso interactivo entre el lector y el texto, mediatizado por el profesor.”⁷³, je bezesporný.

Toto téma více rozvineme v následující kapitole, kde je mu věnována větší pozornost.

2. Místo literárního textu ve výuce

Hlavním cílem využití literárních textů v hodině je seznámit žáky se základními jevy, např. jmény autorů, tendencemi literatury příslušné jazykové oblasti, s jejími pokrokovými tradicemi, politickou, sociální a kulturní sférou.⁷⁴

Literatura je velmi vhodnou položkou při výuce, jelikož “alimenta la lengua y es el espacio privilegiado en el que se reflejan comportamientos y hábitos de la vida cotidiana.”⁷⁵ Z didaktického hlediska jde o to, aby se pomocí literatury integrovaly kulturní obsahy (contenidos culturales) do podvědomí žáka, jelikož jednou ze složek literatury je také kulturní kontext (contexto cultural).⁷⁶

⁷² Conf. Martínez Arbelaiz, Asunción (2002): El componente cultural en los cursos de español como L2: Una propuesta de clase fuera de clase, s. 589.

⁷³ Conf. Sitman e Ivonne Lerner, Rosalie (1994): Literatura hispanoamericana: Herramienta de acercamiento cultural en la enseñanza del español como lengua extranjera, s. 229.

⁷⁴ Henrich, J. a kol. (1988): Didaktika cizích jazyků, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, s. 124.

⁷⁵ Sanz, Marta (2000): La literatura en el aula de ELE, Frecuencia 14, 24-27, s. 25.

⁷⁶ Ibidem, s. 24.

Učitelé by měli respektovat pokyny, které uvádí autorka Marta Sanzová (2000) v článku *La literatura en el aula de ELE* v časopise *Frecuencia* ohledně použití literárních textů v hodině:

- (30) Nuestra recomendación es que, como docentes, dejemos de tenerle miedo a este tipo de propuestas. Os aseguramos que, de verdad, funcionan, interesan, resultan divertidas y no son tan complicadas como pudiera parecer a primera vista.⁷⁷

2.1. Práce s literárním textem

Autor Didaktiky cizích jazyků J. Henrich (1988) dělí práci s literárním textem do tří základních skupin:⁷⁸

(31) a. Uvedení textu

Zatímco při uvádění textu na nižším stupni je nutná kombinace cizího jazyka s mateřským, ve vyšších třídách⁷⁹ se příliš mateřského jazyka neužívá. Při uvádění textu se učitel opírá o zkušenosti žáků (někteří mohou daný text znát prostřednictvím knihy nebo filmu).

b. Pochopení textu

Je velmi důležité, aby žáci plně chápali text a rozuměli mu po všech stránkách. Žákovského překládání výňatku je třeba se vyvarovat, jelikož ruší estetické vnímání textu.⁸⁰ U textu přiměřeně obtížného je účinné pracovat pomocí několika otázek, na něž žáci hledají odpovědi v jednotlivých odstavcích. Jsou tak odváděni od snahy překládat a jsou vedeni na obsahovou stránku textu. Na vyšším stupni se žáci mohou pokusit vyjádřit autorovy záměry, ale nutným předpokladem k tomuto přístupu je žákova předešlá zkušenost, o níž se učitel opírá. Literární čtení je komplexní dovednost, při které žák musí vyvinout značnou aktivitu a zapojit veškeré svoje znalosti, dovednosti a zkušenosti jazykové, literární a kulturní.

c. Zpracování textu

S textem se pracuje dále v souladu s cílem výuky, věkem žáků a ostatními vyučovacími podmínkami. Jednotlivé druhy textů se hodí k různému využití, např. báseň se

⁷⁷ Ibidem, s. 27.

⁷⁸ Henrich, J. a kol. (1988): *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, s. 125-126.

⁷⁹ V našem případě se jedná o cílovou skupinu 9. třídy ZŠ.

⁸⁰ U básní, které jsou obtížnější lze užít překladu.

memoruje, vyprávění slouží k reprodukci, atd. Žáci vyšších ročníků se mohou pokusit o umělecký překlad, který pak mohou porovnat s publikovaným překladem. Přitom se výrazně uplatňují mezipředmětové vztahy, které jsou pro literární čtení charakteristické.

Podobně je tomu i u španělské terminologie, kdy práci s literárním textem dělíme podle Marty Sanzové (2000) a jejího článku *La literatura en el aula de ELE* a podle Ortely Morena (2000) a jeho článku *La comprensión lectora: Estrategias y técnicas* následovně:

(32) a. **Prelectura**

Žákovi se poskytnou minimální údaje k uvedení do kontextu. Zřetelně tato aktivita zapojuje předchozí znalosti studentů, které mohou při práci uplatnit.⁸¹

V této chvíli se vzbudí zájem u žáka, abychom ho motivovali ke čtení textu. Navržené techniky, které můžeme uplatnit při uskutečnění aktivit, jsou následovné: technika otázek spojených s tématem textu a zodpovězených před začátkem čtení, podle titulu textu vyjádření hypotézy ohledně tématu, podobně totéž díky obrázku nebo fotografii spojené s textem, atd.⁸²

b. **Lectura**

Čtení textu bude záležet na aktivitách a úkolech, které jsme připravili pro lepší porozumění a pro práci s tím, co opravdu naši žáci potřebují. Existují dva základní typy čtení: rychlá a detailní četba.⁸³

c. **Postlectura**

Textu se může využít k uskutečnění další aktivity. V tomto případě se obvykle porozumění textu kombinuje s dalšími složkami: s písemným a ústním projevem.⁸⁴

2.2. Výběr textu

Při správném výběru textu, vhodného pro naši cílovou skupinu žáků, se musíme držet určitých pravidel, abychom vybrali správný text, který by splnil naše cíle. Jedním z nejdůležitějších účelů je, aby text obsahoval interkulturní kompetenci⁸⁵.

⁸¹ Sanz, Marta (2000): *La literatura en el aula de ELE*, Frecuencia 14, 24-27, s. 26.

⁸² Ortega Moreno, José Carlos (2000): *La comprensión lectora: Estrategias y técnicas*, Frecuencia 14, 17-20, s. 17.

⁸³ *Ibidem*, s. 18.

⁸⁴ *Ibidem*, s. 19.

⁸⁵ Tento pojem jsme již vysvětlili v kapitole 1.1.1.

Podle Henricha (1988) faktory pro výběr textu jsou⁸⁶: (a) subjektivní - textový materiál může být zvolen podle zájmu učitelova nebo i žáků. Účinnější je jistě vzít ohled na zájmy žáků, neboť dosáhnou lepšího výsledku, jdou-li do práce s chutí a nadšením; (b) objektivní - věk, jazyková vyspělost žáků, zaměření třídy a vnější okolnosti, které vedou k volbě vybraného úryvku (výročí, divadlo, film, ...).

Podle Martína Perise (2000) by měl výběr textu s kulturním obsahem dodržovat tyto základní pokyny:⁸⁷

- (33) a. Obsah odpovídá obecné kultuře země, obsah zaměřený pouze na jednu určitou oblast se vylučuje.
- b. Obsah je aktuální, poněvadž se vztahuje k aktuálním událostem nebo k věcem s odkazem do minulosti, které vyvolávají pozornost nyní (vzpomínka, výročí, atd.).
- c. Obsah je postaven na hlavním tématu vybraných textů nebo se v nich hledají skrytá témata jako součást poznávacího společného rámce.
- d. Výběr je nahodilý a příležitostný; jinými slovy, výběr je kulturně podmíněný rokem, ve kterém výuka jazyka probíhá.

Při výběru správného textu do hodiny je nutné se řídit určitými pravidly. Mezi ty nejzákladnější podle Alfonsa Férnándeze Garcíi (2005), Abdelkhaleka Derrara a Zouaoui Chouchy (2005) patří:^{88 89}

- (34) a. Nastínit obsahy význačné a důležité.
- b. Představit a uspořádat vybrané texty (soudržnost a rozložení mezi obsahy).
- c. Výklad učitele usnadní a odůvodní posloupnost textu.
- (35) d. Chránit specifičnost literárního jazyka, texty musí být původní.
- e. Vybrat texty s ohledem na úroveň znalostí jazyka u žáků.

⁸⁶ Henrich, J. a kol. (1988): Didaktika cizích jazyků, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, s. 125.

⁸⁷ Conf. Martín Peris, Ernesto (2000): La cultura en los textos. Aprendizaje de lengua y contenidos culturales. Una experiencia con estudiantes del programa Sócrates., s. 865.

⁸⁸ Conf. Derrar, Abdelkhalek; Choucha, Zouaoui (2005): Didáctica de la literatura: interferencias culturales y lingüísticas en la enseñanza de ELE, s. 231.

⁸⁹ Conf. Férnández García, Alfonso (2005): El texto en el aula de ELE, s. 66.

f. Stručnost textů - krátké texty nebo významné úryvky obsáhlých děl (nebránit ve čtení přehnanou obtížností).

Po přečtení textu žáci dále mohou pracovat individuálně nebo ve skupinkách. Ernesto Martín Peris (2000) rozděluje aktivity na:⁹⁰

(36) a) Individuální aktivity

Individuálními aktivitami se rozumí takové, jejichž provedení nevyžaduje účast více než jedné osoby. To však nevylučuje, že může dojít ke spolupráci mezi dvěma a více spolužáky. Tato kooperace vytváří základní techniku v učení se ve skupině, použitelnou k řešení různých úkolů, které se dokončují ve třídě; bývá častější při takových úkolech, které se soustředí na formu, ale také se hodně obrací k aktivitám, které pojednávají obsahy.

b) Aktivity ve skupině

To jsou takové aktivity, kdy je přirozeně zapotřebí skupina žáků, která může uskutečnit různé aktivity díky procesům, které vyžadují povzbuzovat (dvojice, trojice, čtveřice, šestice, ...). Tyto aktivity jsou všeobecně spojené s interakcí s ohledem na obsah.

2.3. Druhy textového materiálu

Gaspar J. Cuesta Estévez (1995) zastává názor, že jedna z nejhorších věcí, která se může stát vyučujícím je, že u jeho žáků uhasne motivace a že s nimi ztratí společnou řeč. Chce-li učitel tomuto předejít a oživit hodiny odproštěním se od již zaběhlých rutin, měl by hledat bod zájmu každé skupiny a vždy mít po ruce “armario de recursos”, díky kterým hodinu oživí.⁹¹

(37) “Cuando el alumno deja de disfrutar aprendiendo, el profesor se da cuenta inmediatamente y generalmente deja de disfrutar enseñando, lo cual empeora el proceso

⁹⁰ Conf. Martín Peris, Ernesto (2000): La cultura en los textos. Aprendizaje de lengua y contenidos culturales. Una experiencia con estudiantes del programa Sócrates., s. 867.

⁹¹ Conf. Cesta Estévez, Gaspar J. (1995): La publicidad como instrumento de creatividad e integración en el aula de E/LE, s. 105.

enseñanza-aprendizaje convirtiéndolo en un círculo vicioso, ya que el alumno puede percibir el malestar del profesor.”⁹²

V poslední době jak, již bylo několikrát zmíněno, se čím dál tím více hovoří o začlenění kulturního komponentu do výuky.⁹³ Učitel by se měl snažit ve výuce využívat co nejrůznější materiály, které by tento cíl začlenění kultury splňovaly. Mezi nejčastější témata, která obsahují texty používané v hodině patří: zvyky (jak se chovat ve španělské společnosti), aktuální španělské společenství (především jeho problémy), autonomní provincie, geografie, umění, historie, literatura, gastronomie, flamenko, býci, kino a další.⁹⁴

2.3.1. Písně

Souhlasíme s Beatriz Rodríguez López (2005), která tvrdí, že:

(38) “Las canciones forman una parte de la cultura de todos los pueblos desde tiempo inmemorial. Los seres humanos disfrutan con la música y cantan en diversas circunstancias a lo largo de su vida: en el colegio, en casa, en la ducha, en el coro, en el templo, en el coche, ...”⁹⁵

Podle Luisy Coronado Gonzálezové a Javiera Garcíi Gonzálezové (1990) většina učitelů považuje písničkový materiál za oddechový a sekundární. Neuvědomují si, že i pomocí písně můžeme např. vyložit novou látku. Práce s tímto typem textu by si jistě zasloužila větší pozornost, neboť písničky v sobě skrývají několik výhod. Jednou z těch největších je, že písnička se žákům snadněji zapamatuje než psaný text a to díky melodii.⁹⁶

V dnešní době zejména díky internetu⁹⁷ nečiní potíže najít slova písně daného interpreta, vytisknout je a zkopírovat pro žáky. Pomocí písniček můžeme se třídou dělat různé aktivity: (a) *actividades previas*, kam patří např. představení zpěváka, zpěvačky či

⁹² Ibidem, s. 105.

⁹³ Coca Hernando, Charo; Torres García, Pilar (2003): Canciones para la clase de cultura, Frecuencia 22, 24-28, s. 24.

⁹⁴ Ibidem, s. 24.

⁹⁵ Conf. Rodríguez López, Beatriz (2005): Las canciones en la clase de español como lengua extranjera, s. 806.

⁹⁶ Conf. Coronado González, María Luisa; García González, Javier (1990): De cómo usar canciones en el aula, s. 227.

⁹⁷ Např. webové stránky: www.karaokekanta.com, www.lyrics.com, atd.

skupiny a popřípadná fotografie intepreta, nebo okolnosti za kterých byla píseň složena; (b) *actividades con la canción*, zde se jedná o poslech písně, čtení slov, případně i zpěv; (c) *actividades posteriores*, komentovat píseň a její text.⁹⁸ Příklady uvedeme v praktické části naší diplomové práce.

Je důležité, aby učitelé nevybírali příliš obtížné písně, ale naopak lehčí texty snadné pro porozumění. Není dobré žáky demotivovat, ba naopak ukázat jim, že jejich úroveň španělštiny už je natolik vyspělá, že porozumí i textu písně v originálním znění.

Podle Luisy Coronado Gonzálezové a Javiera Garcíi Gonzálezové (1990) a Beatriz Rodríguezové Lópezové (2005) je mnoho důvodů, proč používat písničky v hodině:^{99 100}

- (39) a. motivovat studenty
 - b. vytvořit uvolněnou atmosféru
 - c. docílit větší plynulosti (hudba a rytmus nás nutí mluvit rychleji)
 - d. obeznámit žáky s určitými kulturními aspekty
 - e. pracovat se skutečným materiálem (používáme texty tvořené Španěly pro ně samé)
-
- (40) f. učit slovní zásobu
 - g. procvičovat výslovnost
 - h. rozvíjet porozumění mluvenému slovu a psanému textu
 - i. podnítit diskusi ve třídě
 - j. učit kulturu a civilizaci
 - k. motivovat žáky k učení se cizímu jazyku
 - l. podněcovat tvořivost
 - m. rozvinout smysl pro rytmus a hudbu

Závěrem bychom dodali, že v dnešní době je využití písniček ve výuce španělského jazyka na vzestupné tendenci, což podle Javiera Santose Asensi (1995) rozvíjí komunikativní, lingvistickou a kulturní kompetenci u studentů španělštiny.¹⁰¹

⁹⁸ Conf. Coronado González, María Luisa; García Gonzáles, Javier (1990): De cómo usar canciones en el aula, s. 228-233.

⁹⁹ Ibidem, s. 227.

¹⁰⁰ Conf. Rodríguez López, Beatriz (2005): Las canciones en la clase de español como lengua extranjera, s. 807.

2.3.2. Novely/ Romány/ Povídky

Jako další druh literárního textu v hodině může být použit román. Zde hraje velmi důležitou roli učitel, a to proto, že na něm záleží výběr knihy. Především by měl dbát na: (a) jazykovou úroveň žáků, a proto nevybírat příliš složité autory; (b) dbát na délku románu, aby to nebylo příliš dlouhé dílo.

Podle skupiny autorek z Universidad de León Dolores Alfonso-Cortés Fradejasové, Marí del Camino Garrido Rodríguezové, Eleny Prado Ibánové a Milky Villayandre Llamazaresové (1999) je cílem použití novely ve třídě zapojit výuku kultury.¹⁰² Dále autorky píší:

- (41) “Aplicar en enfoque por tareas en la enseñanza de la cultura permite combinar más fácilmente los contenidos lingüísticos y los socioculturales, a la vez que motiva a los alumnos, puesto que ya no conciben la cultura como una serie de conocimientos aislados (literatura, arte, historia, etc.) que les pueden interesar más o menos, sino como una parte más del todo que es la adquisición de la competencia comunicativa.”¹⁰³

Do praktické části naší diplomové práce jsem si vybrala novelu *Torero* od španělského autora Ramóna Gómeze de la Serny. Je to taurinský román o hlavním hrdinovi, který se touží stát toreadorem. Díky této novele se žákovi dostane do podvědomí jeden ze španělských symbolů, kterým je *corrida*.

Podrobnější práci s románem popíšeme v praktické části této práce.

2.3.3. Básně

Učitel by se měl občas odprostit od tradičního způsobu výuky. Jednou z možností je přinést do výuky básně, se kterou budou žáci pracovat během hodiny.

Výběr básně by měl být velmi uvážení, aby se nestalo, že básně bude pro žáky příliš složitá a nesrozumitelná. Podle Jaraquemady (2007) vhodnou volbou jsou autoři

¹⁰¹ Conf. Santos Asensi, Javier (1995): *Música española contemporánea en el aula de español*, s. 367.

¹⁰² Conf. Alfonso-Cortés Fradejas, María Dolores; Garrido Rodríguez, María del Camino; Prado Ibán, Elena; Villayandre Llamazares, Milka (1999): *Tareas para la práctica de las destrezas comunicativas en la clase de cultura*, s. 759.

¹⁰³ *Ibidem*, s. 759.

jako Hierro, Parra, Neruda (lehčí díla), Mario Benedetti, atd.¹⁰⁴ Jaraquemada (2007) dále podotýká, že:

- (42) “[...] una elección adecuada de textos literarios creará la necesaria conexión empática estudiante-materia a estudiar-profesor. Además, quisiera reivindicar la importancia del uso activo de la literatura. Si utilizamos actividades pasivas (lectura y comprensión) no conseguiremos tan buenos resultados como el complemento creativo que se ha incluido en nuestra unidad didáctica.”¹⁰⁵

Pokud používáme báseň v hodině, je třeba brát ohled na tzv. specifické znaky poetického jazyka, které nám při výuce mohou pomoci:¹⁰⁶ (a.) auto-referenčnost: jazyk v básni není orientovaný na skutečnost, na kterou poukazuje, nýbrž na “poselství v ní samé”; (b.) stručnost a jasnost významu: báseň je text krátký, obsažitelný a otevřený a kromě toho se charakterizuje velkou a výraznou úsporou jazyka (rytmus, slovní zásoba, forma, ...), což zamezuje, aby báseň byla “vystupňována”, jako je tomu v jiných typech textů; (c.) univerzálnost: poetická témata (láska, smrt, ...) jsou běžná u všech kultur, ačkoli způsob zacházení s nimi je odlišný, rovněž konvence básnického jazyka (rytmus, rým, aliterace, ...) jsou také snadno rozpoznatelné pro studenty v jejich mateřském jazyce; (d.) dostupnost: jedním z důležitých faktorů při učení se cizímu jazyku je příležitost pohrát si s ním, např. pozměnit ho, ověřit si jeho pružnost a jeho hranice → poezie je výborným prostředkem umožňující tohle všechno; (e.) motivace: motivujícím faktorem je, že žák může vyjádřit svou osobní reakci na báseň; (f.) dvojnásobnost: báseň není jednoznačná, nepředstavuje jen jeden význam, ale projevuje se v ní námět, pocit, metafora, a to vysoce sugestivní charakteristika básní otvírá osobní interpretaci čtenáře, což vyvolává nezbytné napětí k vzájemné výměně názorů; (g.) osobní zapojení: tato osobní reakce implikuje nejen rozum, ale i pocity, emoce, přináší individuální účast, což považujeme za důležitou součást učebního procesu; (h.) snadná naučitelnost básně: muzikálnost, zabarvení a rytmus básní poskytují těmto textům mnemotechnický charakter, který umožňuje, že básně jsou snadno zapamatovatelné.

¹⁰⁴ Jaraquemada Bueno, Luis (2007): La poesía de Mario Benedetti en el aula ELE In *Lingua Viva* 4, eds. Matyušová, Zdeňka; Zbudilová, Helena, Katedra jazyků Jihočeské univerzity, České Budějovice, s. 21.

¹⁰⁵ *Ibidem* s. 21.

¹⁰⁶ Naranjo, María (1999): La poesía como instrumento didáctico en el aula de español como lengua extranjera, Editorial Edinumen, Madrid, s. 18-20.

Reyzábal (1996) charakterizuje báseň jako “una unidad en la que cada uno de los elementos conforman un todo”.¹⁰⁷ Pro žáky to může znamenat velkou výhodu “en la enseñanza, pues significa que todas las interpretaciones de los estudiantes sin excepción son válidas”.¹⁰⁸ Další výhodou je rytmus básně, což podle Browna “is not something extra... it is the guide to the structure of information in the spoken message”.¹⁰⁹

2.3.4. Tisk

V médiích se studenti setkávají s různými reklamami, které mohou mít pozitivní přínos při výuce španělského jazyka. Díky nim se mohou blíže přiblížit ke kulturnímu světu (*mundo cultural*), což je to, o co se v naší práci snažíme.

Rosa Piñel López (1996) se k problematice vyjadřuje následovně:

- (43) “El lenguaje publicitario se ha convertido en los últimos años en material didáctico utilizable en la clase de lengua, aunque todavía no esté presente de manera generalizada en los programas de las asignaturas, y ello a pesar de que el éxito de los ensayos realizados ha sido rotundo.”¹¹⁰

Je zde mnoho důvodů, proč začlenit reklamy do výuky, např.:¹¹¹

- (44) a. Dnešní mládež je sice vychována ve světě reklam, avšak nikdo je nenaučil s tímto světem vhodně zacházet a užitečně ho využívat.
b. Využití reklamních materiálů ve třídě žákovi umožňuje otevřít svět jeho představ a pocitů (tyto dvě hodnoty jsou v hodině velmi potřebné).
c. Žák se pohybuje v prostředí, které zná a od začátku je pro něj atraktivní.
d. Učitel může žáka snadno motivovat pověřujíc ho říci libovolný reklamní slogan.

Velká výhoda reklamních materiálů (*anuncios publicitarios*) je, že žák tak více pozná aktuální a koloquiální jazyk a jak všichni víme reklamy používají jazyk živý, dynamický a komunikativní.¹¹²

¹⁰⁷ Ibidem, s. 18.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 20.

¹⁰⁹ Ibidem, s. 20.

¹¹⁰ Conf. Piñel López, Rosa (1996): La enseñanza de la cultura y la civilización española a través de anuncios publicitarios en prensa, s. 357.

¹¹¹ Ibidem, s. 357.

Nejen lingvistický obsah reklamy, ale především její význam dostává žáka blíže ke kulturním zvykům a tradicím země, jejíž jazyk se učíme.¹¹³ Další co v reklamě objevíme může být také výskyt známých osobností, historických událostí, geografických faktů, citátů z literárních děl, atd.¹¹⁴

- (45) “[...] muchos de los anuncios establecen paralelismos con el producto por medio de la imagen y, más a menudo aún, mediante juegos de palabras que el alumno tiene que interpretar, la mayor parte de las veces, no a través de su competencia lingüística, sino más bien partir de sus conocimientos culturales.”¹¹⁵

Naším zájmem je vybrat takové příklady, které budou užitečné a pomohou nám představit jazyk a kulturu jako celek ve třídě ELE.¹¹⁶

2.3.5. Přísloví

Přísloví je charakterizováno jako “sentencia o refrán de origen popular que contiene un consejo o una enseñanza moral.”¹¹⁷ Obdobná definice se objevuje v konferenci Julia Peñate Rivery (1995): “Entendemos aquí por refrán una frase independiente que, de forma directa o figurada, expresa una enseñanza u opinión de tipo moral o práctico.”¹¹⁸

Proverbios o refranes v sobě nepochybně obsahují kulturní a tradiční prvky, a proto i je můžeme použít při výuce španělštiny. Říká se: *Dime tus refranes y te diré quién eres.*

- (46) “Si el aprendizaje de un idioma lo es también de una cultura, el refranero hispánico bien puede ser considerado como un ingrediente especialmente idóneo en la enseñanza del español.”¹¹⁹

¹¹² Ibidem, s. 358.

¹¹³ Ibidem, s. 358.

¹¹⁴ Ibidem, s. 358.

¹¹⁵ Ibidem, s. 358.

¹¹⁶ Conf. Ortega Arjonilla, Emilio (1991): *Lengua y cultura en la clase de E/LE: El uso de la publicidad*, s. 265.

¹¹⁷ <http://www.wordreference.com/definicion/proverbio>.

¹¹⁸ Conf. Peñate Rivero, Julio (1995): *El refrán en la enseñanza del español lengua extranjera: “Dime tus refranes y te diré quién eres”*, s. 289.

¹¹⁹ Ibidem, s. 294.

(47) “[...] el refrán actualiza los componentes culturales que toca [...]”¹²⁰

Každý jazyk má svá přísloví a rčení, některá z nich jsou shodná s těmi našimi, další podobná, a nebo jsou plně odlišná. Když se budeme zabývat vědomím kulturního substrátu (*conciencia de un sustrato cultural*)¹²¹, uvidíme zajímavé rozdíly: (a) přísloví shodná – *Más vale tarde que nunca = Better late than never = Lepší pozdě než nikdy*¹²²; (b) přísloví stejného významu, ale odlišná z lexikologického hlediska (tzn. je zde shoda ve smyslu sdělení, nikoliv ve výběru lexikálních jednotek): *Dar gato por liebre = To buy a pig in a poke = Kupovat zajíce v pytli; Matar dos pájaros en un tiro = To kill two birds with one stone = Zabít dvě mouchy jednou ranou*¹²³; (c) přísloví existující pouze v jednom daném jazyce – ve španělštině např. *La mujer y el vino sacan al hombre de tino*¹²⁴, v angličtině např. *Like a dog with two tails*¹²⁵.

2.3.6. Humor

Humor je nedílnou součástí kultury určité země. Každý národ má svůj osobitý smysl pro humor. Jsme naprosto stejného názoru jako Pedro Barros García, který tvrdí, že:

(48) “El lenguaje humorístico aporta una amplia visión de las costumbres, complejos, defectos, rivalidades, fobias, etc. De un pueblo, lo que hace que muchas veces sea de difícil comprensión para personas de cultura diferente.”¹²⁶

(49) “Todos estaremos de acuerdo en que el humor es algo consustancial con la manera de ser de muchos españoles y que, por consiguiente, para comprendernos mejor, es importante conocer adecuadamente esta fundamental faceta de carácter español.”¹²⁷

¹²⁰ Ibidem, s. 290.

¹²¹ Ibidem, s. 292.

¹²² Příklady převzaty z Ibidem, s. 292.

¹²³ Příklady převzaty z Larousse, B. (1997): *Sabérselas todas.*, Larousse Editorial, Barcelona, s. 20-21.

¹²⁴ Příklad převzat z Conf. Peñate Rivero, Julio (1995): *El refrán en la enseñanza del español lengua extranjera: “Dime tus refranes y te diré quién eres”*, s. 291.

¹²⁵ Vlastní příklad.

¹²⁶ Conf. Barros García, Pedro (1990): *La connotación contextual en el lenguaje humorístico*, s. 255.

¹²⁷ Ibidem, s. 255.

Z didaktického hlediska se v naší práci nebudeme zabírat morfologií, syntaxí ani lexikologií, nýbrž sociokulturními elementy, do kterých zahrnujeme, např: historická a politická témata, zmínky o různých výročích, atd.¹²⁸

(50) Por consiguiente, aunar la enseñanza de la lengua con el humor favorecerá la asimilación de los conocimientos adquiridos y la predisposición inconsciente del alumno al aprendizaje.”¹²⁹

Závěrem bychom mohli říci, že k porozumění vtipu nestačí pouze rozumět všem komponentům ve větě, nýbrž “que es necesario captar también el sentido discursivo que está determinado por factores para y extralingüísticos, como la entonación, la situación, el contexto verbal y cultural y los gestos.”¹³⁰

¹²⁸ Ibidem, s. 256.

¹²⁹ Ibidem, s. 262.

¹³⁰ Ibidem, s. 261.

Praktická část

Cílem praktické části této diplomové práce je navrhnout konkrétní didaktické jednotky, které by v hodině španělštiny mohly posloužit k importaci kulturních elementů. Využití literárních textů by mělo posloužit zejména k rozvoji interkulturní kompetence, jejíž definici jsme vymezili v teoretické části (viz. kapitola 1.1.1.). Všechny navržené aktivity s přínosem kulturních elementů jsou brány s ohledem na cílovou skupinu studentů španělštiny v českém školském prostředí.

1. Cílová skupina žáků

Tato diplomová práce je zaměřená na žáky z Gymnázia Jaroslava Vrchlického v Klatovech, konkrétně na třídu kvarta A, což znamená na žáky ve věku mezi 14 až 15 let. Loňský rok studenti dokončili učebnici „Aventura 1“, která obsahovala 10 lekcí a od nového školního roku navázali na učebnici „Aventura 2“. Zde zatím došli do 5. lekce, čili do poloviny učebnice. Žáci tedy z gramatiky už znají: přítomný čas prostý, rozkazovací způsob – kladný a záporný rozkaz, nepravidelná slovesa v přítomném čase prostém, estar v přít. čase + gerundium, imperfektum, minulý čas jednoduchý, atd.

Žáci této třídy jsou na úrovni odpovídající A2. Měli by již mít důkladně osvojené základy, a tak mohou přecházet do vyšších úrovní ve studiu španělského jazyka. Po dokončení druhého dílu Aventury by měli dosahovat úrovně B1. Podle SERR úroveň A2 a B1 znamenají:¹³¹

Globální stupnice A2:

Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/ní a jeho/její rodině, o nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnáléhavějších potřeb.

¹³¹ <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.

Globální stupnice B1:

Rozumí hlavním myšlenkám srozumitelné spisovné vstupní informace (input) týkající se běžných témat, se kterými se pravidelně setkává v práci, ve škole, ve volném čase, atd. Umí si poradit s většinou situací, jež mohou nastat při cestování v oblasti, kde se tímto jazykem mluví. Umí napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho/ji osobně zajímají. Dokáže popsat své zážitky a události, sny, naděje a cíle a umí stručně vysvětlit a odůvodnit své názory a plány.

Třídu kvarta A jsem měla tu možnost učit při výkonu mé souvislé praxe a mohu potvrdit, že co se týče gramatiky a slovní zásoby, jsou na tom studenti dobře, ani motivace jim nechybí, jenom by měli trochu více zapracovat na ostychu, který je provází, když mají něco říct španělsky. Na jednu hodinu jsem pozvala rodilého mluvčího ze Španělska a až na výjimky mi připadalo, že celá třída je jako zkamenělá. Nakonec celou hodinu jsme si užili a jen se mi potvrdilo, že žáci potřebovali delší dobu na aklimatizaci, že máme ve třídě někoho cizího, kdo neumí naši řeč.

Španělskému jazyku se věnují druhým rokem a po celou tuto dobu mají tři hodiny týdně. Španělštinu si od tercie mohli zvolit jako B předmět. Hlavním důvodem pro zvolení právě španělského jazyka byla jakási zvědavost a novota, jelikož v Klatovech se španělský jazyk začíná značně rozvíjet až v posledních letech. Dokonce i v tomto malém městě bylo nedávno otevřené španělské centrum pod vedením Madrid'ana Pabla Chacóna Gila, který pracuje v Plzni, kde se značně věnuje charitě. Jeho charitativní projekt se jmenuje „Adopce na dálku“ a umožňuje českým rodičům adoptovat si dítě na dálku např. z Bolívie, Peru nebo Paraguaye, pak si tito schovanci a jejich čeští kmotříčci posílají dopisy, které pro ně překládají dobrovolníci z Plzeňského kraje, kteří umí španělsky.

Učitel třídy Kvarta A je absolvent Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde vystudoval aprobaci španělský jazyk a občanská výchova pro druhý stupeň základní školy. Se studenty má přátelský vztah a především jeho snahou je téma naší práce – co nejvíce seznámit studenty se španělskou kulturou a reáliemi.

Gymnázium v říjnu 2011 pořádalo exkurzi do katalánské metropole Barcelony, kde strávili celý týden. Bohužel ne všichni žáci ze třídy se mohli z ekonomických důvodů zúčastnit. Pro některé to byl první styk se španělskou kulturou a pro některé již druhá návštěva Španělska.

2. Druhy textových materiálů s interkulturním kontextem

2.1. Písně

Jak jsme již uvedli v teoretické části práce, použití písničkového materiálu je považováno za jeden z nejlepších a nejúčinnějších způsobů, jak do výuky začlenit kulturní prvky země, jejíž jazyk vyučujeme.

Trochu zastaralým způsobem práce s písníčkami je následující: pustit nahrávku, přečíst si nahlas text písně a nakonec si ji zazpívat. Dnešní technologie nám umožňují mnohem větší fantazii a kreativitu nejrůznějších aktivit, kterými bychom žáky nejen motivovali, ale také pobavili.

Hudební průmysl se neustále rozvíjí, a tak nám trh nabízí nespočetné množství nových hudebních hvězd a jejich hitů, ale tímto nechceme tvrdit, že bychom měli opomínat starší interprety. Nejlepším řešením by bylo představit studentům více generačních skupin, aby mohli porovnávat a sami si zvolit, co je více baví.

Jako další aktivity před nebo po práci s písní můžeme zvolit: přinést do hodiny biografii interpreta; představit s ním zajímavý rozhovor z časopisu; ukázat jeho fotografii; zadat žákům úkol, např. napsat kritiku poslouchané písně do hudebního časopisu nebo požádat je, aby pozměnili konec písně (v případě, že jde o narativní skladbu); vyvolat libovolnou debatu ve třídě na téma zpěváka, jeho písně nebo tématu textu; atd.¹³²

Učitel by při výběru písně měl dbát na dvě základní pravidla, která jsou zcela nezbytná, a to je zajistit srozumitelnou nahrávku, která ve třídě bude mít dobrou akustiku, a nezapomenout na to, že píseň musí být vhodná pro cílovou skupinu žáků ve třídě.¹³³ Mezi další kritéria při výběru skladby patří: Je snadné si zapamatovat melodii?, Najdeme v písni užitečné lingvistické struktury?, Je slovní zásoba dále použitelná?, Zobrazují se v písni aspekty kultury, zvyků, tradic, historických událostí, které by byli užitečné pro naše studenty?, Opakují se některá slova, řádky a refrén?¹³⁴

K nalezení mnoha písní může učitel využít internetu jako neomezeného zdroje; dále pak stáhnout hudby z rádia, přičemž mezi nejznámější radiové stanice ve Španělsku

¹³² Conf. Coronado González, María Luisa; García González, Javier (1990): De cómo usar canciones en el aula, s. 233.

¹³³ Conf. Santos Asensi, Javier (1995): Música española contemporánea en el aula de español, s. 368.

¹³⁴ Ibidem, s. 368.

patří např. 40 principales, Cadena Dial, M-80, Radiolé, Sinfo Radio, Cadena 100, Diario Pop, Flor de Pasión, Disco Grande, atd.; pomoci může i televize a to zejména hudební kanály jako jsou např. Buenos días, buenos clips; El Gran Musical, Los 40 principales, Del 40 al 1, Música noche, Karaoke Concurso, Conciertos, MTV, Viva, atd.; časopisy týkající se hudby např. El Gran Musical, Factory, SPIRAL, Rock de Lux, Ruta 66, Super Top, Rock'n Roll Popular, atd.¹³⁵

V knize Rodríguez a Varely (2005) *Las canciones en la clase* je uvedeno mnoho různých aktivit, které mohou při práci s písničkou posloužit.

Jako první aktivitu jsme vybrali tzv. *rellena el hueco* nebo-li doplňování chybějících slov.

1.

Aktivita: Doplnění chybějících slov (Rellena el hueco)¹³⁶

Úroveň jazyka: medio, medio-alto, alto (záleží na typu vybrané písničky)

Věk: starší 12 let

Trvání: 10 minut

Materiály: učitel – píseň na flash disku, fotokopie pro žáky

Dovednosti, které se procvičují: poslech s porozuměním, porozumění čtení, písemný projev, individuální práce, monitoring a korekce vlastních chyb

Postup:

- Učitel žákům rozdává fotokopie.
- Pustí se písnička alespoň dvakrát a žáci doplňují chybějící slova podle textu písničky. Varianta A: učitel žákům nedá žádná slova na výběr. Varianta B: učitel na fotokopii dopíše seznam např. sloves a úkolem je doplnit chybějící slovesa do textu ve správném tvaru.
- Píseň se pustí znovu a žáci si doplněná slova opraví, pokud naleznou chyby.

2.

Aktivita: Semafor (El semáforo)¹³⁷

¹³⁵ Ibidem, s. 373.

¹³⁶ Conf. Rodríguez López, Beatriz (2005): *Las canciones en la clase de español como lengua extranjera*, s. 811.

¹³⁷ Ibidem, s. 811-812.

Úroveň jazyka:	medio, medio-alto, alto
Věk:	starší 12 let
Trvání:	15-30 minut
Materiály:	žáci – 3 barevné fixy (červený, žlutý a zelený) učitel – píseň na flash disku, fotokopie pro žáky, tabule, zajištění slovníků

Dovednosti, které se procvičují: poslech s porozuměním, porozumění čtení, písemný projev, učení se novému objevení, individuální práce, práce ve skupině, samostudium, monitoring a korekce vlastních chyb

Postup:

- Pustit píseň alespoň dvakrát.
- Rozdat žákům fotokopie, aby mohli číst a zkontrolovat si, co v písni rozuměli.
- Píseň pustíme znovu.
- Učitel řekne žákům, aby zeleným fixem označili slova, která již znají a ta která neznají, červeným fixem. Posledním žlutým fixem by žáci měli označit slova, která sice neznají, ale jejichž význam jsou schopni odhadnout. Tímto způsobem každý žák vidí na první pohled, kolik procent z textu rozumí či naopak.
- Poté se žáci rozdělí do skupin 4 až 5 žáků a společně si sdělí svá slova zaškrtnutá červeným a žlutým fixem.
- Dále vytvoří ve skupině seznam slov.
- Pak s pomocí slovníku si zkontrolují správné významy slov.
- Nakonec si učitel tyto seznamy vybere, aby viděl, co pro žáky bylo neznámé. Na tabuli napíše všechny neznáme položky a vše důkladně vysvětlí, aby si to žáci lépe zapamatovali.
- Píseň se pustí znovu.

3.

Aktivita:	Sémantické oblasti (Campos semánticos) ¹³⁸
Úroveň jazyka:	medio, medio-alto, alto
Věk:	starší 12 let
Trvání:	15-30 minut
Materiály:	žáci – tužka a papír

¹³⁸ Ibidem, s. 812-813.

učitel – píseň na flash disku, tabule

Dovednosti, které se procvičují: poslech s porozuměním, porozumění čtení, písemný projev, ústní projev, tvořivost, individuální práce, práce ve skupině, samostudium, monitoring a korekce vlastních chyb

Postup:

- Učitel napíše titul písně na tabuli.
- Práce s technikou *tormenta de ideas*: žáci mají za úkol říci všechna možná slova, která se jim vybaví při pohledu na název písně.
- Z každého řečeného slova studenti tvoří další slova, která se jim vybaví již ze zmíněného slova. Např. titul písně: Por el amor de una mujer, slova od studentů jsou: celos, fidelidad, matrimonio, futuro, atd. a z těchto slov dále: celos: traición, sufrimiento, dolor, amante, atd.
- Učitel dělá na tabuli tabulku všech slov.
- Žáci si vše opisují na papír.
- Učitel pustí písničku a žáci musí označit slova, která v ní uslyší a nebo která se vztahují ke kontextu písně.
- Poté se snaží doplnit některá další slova, co zazněla v písni.
- Učitel určí dobrovolníka k tabuli, který bude zapisovat nová slova, která mu jeho spolužáci popořadě nahlásí.

4.

Aktivita: Antonyma (Antónimos)¹³⁹

Úroveň jazyka: medio, medio-alto, alto

Věk: starší 12 let

Trvání: 15 minut

Materiály: žáci – tužka a papír

učitel – píseň na flash disku, fotokopie pro žáky

Dovednosti, které se procvičují: poslech s porozuměním, porozumění čtení, písemný projev, učení se novému objevení, individuální práce, samostudium, monitoring a korekce vlastních chyb

Postup:

¹³⁹ Ibidem, s. 813-814.

- Učitel napíše na tabuli očíslovaný seznam antonym od slov, která se objevují v písni.
- Nechá žáky chvíli pracovat, aby si seznam opsali a zkusili dopsat bez pomoci slovníku antonyma, např. frío – calor.
- Píseň se pustí dvakrát.
- Rozdají se fotokopie písně.
- Píseň se pustí znovu a žáci určují slova a zapisují číslo korespondující s antonymem.
- Vybere se dobrovolník, aby své odpovědi četl nahlas před třídou.
- Každou svou odpověď diskutuje se třídou. Pokud se dobrovolník splete, třída ho opraví.
- Na závěr se píseň pustí znovu.

K dalším aktivitám podle knihy Rodríguez a Varely (2005) *Las canciones en la clase* by patřily např.: Synonyma, Představ písničku, Seřaď slova, Odpověz na otázky, Pozměň konec, Vymysli začátek písně, Homofona, Homografa, Urči hudební nástroje, atd.¹⁴⁰

Předchozí čtyři aktivity shrnuly, jak lze obecně pracovat s písněmi. Učitel by měl vybrat vhodnou píseň, kde bude možné nadále pracovat s kulturním komponentem a reáliemi. Následující tři zvolené písně tyto prvky obsahují a cílem hodiny, kdy pracujeme s písní je všechny tyto komponenty objevit a žákům je dostatečně vysvětlit.

Jako první je píseň pojednávající o historické vládě v letech 1982-1996, kdy autor Javier Krahe značně kritizuje tehdejší vládu Felipeho Gonzáleze. Píseň s názvem *Cuervo ingenuo* zpívá Joaquín Sabino a jeden čas byla píseň také cenzurována.

V písni se objevují témata jako kritika vlády a politiků, modernizace průmyslu, absence reformy v politice, socialismus či příznaky začínající ekonomické krize. Po práci s touto písní se může ve třídě diskutovat např. na téma: *Las promesas incumplidas de los gobernantes*.

¹⁴⁰ Ibidem, s. 811.

1.

Cuervo Ingenuo¹⁴¹

Tú decir que si te votan
Tú sacarnos de la **OTAN**
Tú convencer mucha gente
Tú ganar gran **elección**
Ahora tú mandar nación
Ahora tú ser **presidente**
Hoy decir que es alianza
Ser de toda confianza
Incluso muy conveniente
Lo que antes ser muy mal
Permanecer todo igual
Y hoy resultar excelente

- **Organización del Tratado del Atlántico Norte** (NATO), v květnu roku 1986 vstupuje Španělsko do tohoto mezinárodního spolku
- Španělsko si volí svého předsedu každé 4 roky obdobnou metodou jako v České republice
-současným španělským předsedou vlády je Mariano Rajoy
- píseň kritizuje vládu Felipeho Gonzáleze, který před svým zvolením lidu slíbil, že země nevstoupí do Nata, jelikož to není nic přínosného, a ihned po svém zvolení tento slib porušil a země do Nata vstoupila a González si tento krok nemohl vynachválit

Estríbillo:

Hombre blanco hablar con lengua de serpiente

Hombre blanco hablar con lengua de serpiente
Cuervo ingenuo no fumar
La pipa de la paz con tú
¡Por Manitú!
¡Por Manitú!

- metafora odkazující na “jedovatý” jazyk politiků, kteří hodně mluví, ale málo činí

Tú no tener nada claro
Cómo acabar con el **paro**
Tú ser en eso paciente
Pero hacer reconversión
Y aunque haber grave tensión
Tú actuar radicalmente
Tú detener por diez días
En negras comisarías
Donde mal trato es frecuente
Ahí tú no ser radical
No poner punto final
Ahí tú también ser paciente

- i v této době byla velká nezaměstnanost, avšak ne v takové míře jako je tomu ve Španělsku dnes

Estríbillo

¹⁴¹ Coca Hernando, Charo; Torres García, Pilar (2003): Canciones para la clase de cultura, Frecuencia 22, 24-28, s. 27-28.

Tú tirar muchos millones
En comprar tonto aviones
Al otro gran presidente
En lugar de recortar
Loco gasto militar
Tú ser su mejor cliente
Tú mucho partido pero
¿Es **socialista**, es obrero?
¿O es **español** solamente?
Pues tampoco cien por cien
Si **americano** también
Gringo ser muy absorbente

- socialistická etapa neboli El Felipismo začíná roku 1982 založením strany PSOE (**P**artido **S**ocialista **O**brero **E**spañol) pod vedením Felipeho Gonzáleze, který se stává předsedou vlády
- autor písně Gonzálezovi vytýká, že dělá jen co chtějí Američané, slovo *gringo* je hanlivým oslovením pro obyvatele USA, něco jako v češtině “Amík”

Druhou píseň zpívá francouzský zpěvák španělského původu Manu Chao. Píseň nese název *Clandestino* a i v ní se nachází řada prvků z hispánské kultury. Ústředním tématem je ilegalita.

Také by bylo možno využít tuto píseň po jazykové stránce. Dané infinitivy, které píseň obsahuje, by žáci mohli upravit do gramaticky správných tvarů.

Z hlediska interkulturní kompetence by následovně ve třídě mohla probíhat diskuze na téma: kritika společnosti; dále které hudební směry toto dělají; žáci by mohli srovnat českou a španělskou hudební scénu nebo se zamyslet nad tím, jestli je situace jiná v České republice a ve Španělsku, odkud jsou imigranti, jaký je postoj většiny a jaký je osud imigrantů.

2.

Clandestino

- slovo *clandestino* představuje člověka, který je v určité zemi nelegálně, ve Španělsku je toto téma velmi diskutované; autor písně upozorňuje na nespravedlnost, že všichni jsme lidé, ať bílí či černí, tak proč se zabývat legálními dokumenty

Solo voy con mi pena
Sola va mi condena
Correr es mi destino
Para burlar la ley

Perdido en el corazón
De la grande **Babylon**
Me dicen el clandestino
Por **no llevar papel**

- *Babylon* bylo hlavní město Mezopotámie, které bylo na vysoké úrovni co se týče kultury
- znamená žít nelegálně v dané zemi, tzv. “na černo”

Para una **ciudad del norte**
Yo me fui a trabajar
Mi vida la dejé
Entre **Ceuta** y **Gibraltar**

- může se vztahovat k vícero městům na severu země, např. Bilbao, Santander, Gijón, ...

- *Ceuta* a *Melilla* jsou dvě autonomní města Španělska na území Maroka; město Ceuta se stala cílem imigrantů z mnoha zemí Afriky, kteří se pokoušejí přes Maroko dostat do Evropy; avšak není to jednoduché, neboť Španělé zde vystavěli 11 kilometrový plot o výšce 3 metrů navýšený o ostnatý drát

- přesto že se Gibraltar nachází na Pyrenejském poloostrovu, patří Spojenému království Velké Británie a Severního Irska a to od roku 1713 díky Utrechtské smlouvě ukončující války o španělské dědictví

Soy una raya en el mar
Fantasma en la ciudad
Mi vida va prohibida
Dice la **autoridad**

- se vztahuje k policejnímu orgánu

Solo voy con mi pena
Sola va mi condena
Correr es mi destino
Por no llevar papel

Perdido en el corazón
De la grande Babylon
Me dicen el clandestino
Yo soy el quiebra ley

Mano Negra, Clandestina!
Peruano, Clandestino!
Africano, Clandestino!
Mariguana, Ilegal!

- rasistický odkaz na obyvatele černé pleti
- podle písničky je jedno, jestli jsme Afričané, Španělé nebo i Peruánci, lidé jako lidé
- marihuana je ve Španělsku zakázána

Argelino, Clandestino!
Nigeriano, Clandestino!
Boliviano, Clandestino!
Mano Negra, Ilegal!

- španělsky *Argelia* znamená africké Alžírsko
- obyvatel Nigérie
- obyvatel jihoamerického státu Bolívie

Třetí píseň je od stejného autora jako ta druhá a už se nezabývá složitějšími tématy jako politika či ilegality, nýbrž tématy daleko příjemnějšími. Zde se nachází mnoho prvků také z Latinské Ameriky. Rytmická melodie jistě příjemně naladí každého.

3.

Me Gustas Tú

¿Qué horas son mi corazón?

Te lo dije muy clarito

Doce de la noche en **la Habana, Cuba**

Once de la noche en **San Salvador, El Salvador**

Once de la noche en **Managua, Nicaragua**

- odkaz do Střední Ameriky, karibský ostrov Kuba a jeho hlavní město Havana, dále Salvador se svým hlavní městem San Salvador a Nicaragua s hlavním městem Managua

Me gustan los aviones, me gustas tú

Me gusta viajar, me gustas tú

Me gusta la mañana, me gustas tú

Me gusta el viento, me gustas tú

Me gusta soñar, me gustas tú

Me gusta **la mar**, me gustas tú

- všechny tyto oblasti mají geograficky jedno společné: moře

Que voy a hacer, je ne sais pas

Que voy a hacer, je ne sais plus

Que voy a hacer, je suis perdu

Que horas son, mi corazón

Me gusta la moto, me gustas tú

Me gusta correr, me gustas tú

Me gusta la lluvia, me gustas tú

Me gusta volver, me gustas tú

Me gusta **mariguana**, me gustas tú

Me gusta **colombiana**, me gustas tú

Me gusta la montaña, me gustas tú

Me gusta **la noche...**

- marihuana je oficiálně zakázaná
- obyvatelka Kolumbie

- *me gusta la noche* jako by říkalo *me gusta salir de fiesta*, obecně Latinoameričané i Španělé jsou tzv. *fiesteros*

Estribillo

Me gusta la cena, me gustas tú

Me gusta la vecina, me gustas tú

Radio relojio

Me gusta su cocina, me gustas tú

Una de la mañana

Me gusta camelar, me gustas tú

Me gusta **la guitarra**, me gustas tú

Me gusta **el reggae**, me gustas tú

- kytara jako typický hudební nástroj pro hispánský svět

- *reggae* je hudební styl, který vznikl v 60. letech na Jamajce

Estribillo

Me gusta la canela, me gustas tú
Me gusta el fuego, me gustas tú
Me gusta menear, me gustas tú
Me gusta **la Coruña**, me gustas tú
Me gusta **Malasaña**, me gustas tú
Me gusta la castaña, me gustas tú
Me gusta **Guatemala**, me gustas tú

- přístavní město na severozápadu Španělska, druhé největší město Galicie
- *Malasaña* je čtvrť v Madridu, ohraničena známými ulicemi jako Gran Vía či San Bernardo
- *Guatemala* další oblast střední Ameriky

Estribillo

Cuatro de la mañana
A la bin, a la ban a la bin bon ba
A la bin, a la ban a la bin bon ba
Obladi Obladá Obladidada
A la bin, a la ban a la bin bon ban

Radio relojio
Cinco de la mañana
No todo lo que es oro brilla
Remedio **chino** es infalible

- přísloví používané i v České republice
- pozitivní odkaz k přírodní čínské medicíně

2.2. Novely/Romány/Povídky

Jako ukázkou, jak pracovat v hodině s novelou a jejími kulturními aspekty, jsem si vybrala knihu *Torero* od španělského spisovatele Ramóna Gómeze de la Serny.

První český překlad tohoto románu vyšel roku 1931, jinak ve Španělsku toto dílo bylo vydáno samozřejmě dříve roku 1926 pod názvem “Torero Caracho“.

Je to jedna z knih, která se zabývá španělskou koridou, kde toreador má výjimečné a čestné postavení. Ramón Gómez de la Serna je průvodcem při výpravě do exotického a zajímavého světa býčích zápasů.

Kniha vypráví o humorném a zároveň i tragickém příběhu toreadora. Autor nás seznámí nejenom s velmi hazardním povoláním hlavního hrdiny, společenským světem nebo jeho milostnými avantýrami, ale současně odhalí i neznámou pevninu a neodmyslitelnou součást Španělska, horkou a hlučnou koridu.

Gómez de la Serna miloval umění, hru a vzrušující pestrou podívanou, co mu tedy mohlo lépe vyhovovat a lákat jej k uměleckému zachycení než podívaná nejšpanělštější? Byly to býčí zápasy. Pro Španěly velkolepá lidová slavnost s okázalou

parádou a s ústředním hrdinou, kterým je toreador a pro chvílku zábavy davu nasazuje vlastní život.

Jelikož román patří do skupiny taurinské literatury, bylo by vhodné studentům na začátek zmínit některé základní znaky tohoto stylu:¹⁴²

1. hlavní postavou je figura toreadora jako vzbouřence proti sociální sféře a jako model romantického hrdiny; hrdina opouští svůj domov, aby se mohl vydat za hledáním slávy, kterou mu přinese až působení v aréně
2. život mu do cesty postaví mnoho zkoušek, kterými musí projít a překonat svou vlastní smrt a dosáhnout tak slávy, po které touží
3. soupeření plné intrik s ostatními toreadory
4. postava ženy jako pozorovatelky koridy a především jako milenky toreadora
5. atraktivní žena cizího původu, která se od toreadora odlišuje svými city, zde je patrný rozdíl mezi primitivismem toreadora a na druhé straně kosmopolismem cizinky
6. prostředí býčí arény
7. tragický konec - toreadorova smrt v aréně s dosti vylíčeným dramatem

Tématika býčích zápasů pronikla do španělské literatury již ve 13. století, kdy o ní byla zmínka v díle Alfonsa Sabia - *Código de las Siete Partidas* (1250).¹⁴³ Od té doby si vydobyla své čestné místo a setkáváme se s ní i v dnešních novodobých literaturách.

Učitel by měl studentům položit několik otázek ještě před samotnou četbou, např.:¹⁴⁴

¿Qué sabes sobre las corridas de toros?, ¿Cuál es tu opinión sobre este tema?, ¿Has leído algún libro de Gómez de la Serna?, ¿De qué crees que se trata en la novela?

Další možností, jak zahájit práci s románem je představit samotného autora, popřípadě ukázat jeho fotografii:¹⁴⁵

¹⁴² Suárez Granda, Juan Luis (1997): *Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas*, Cuaderno Cervantes 15, 30 – 36, s. 35-36.

¹⁴³ Ibidem, s. 34.

¹⁴⁴ *Inspirace příkladů z Alfonso-Cortés Fradejas, María Dolores; Garrido Rodríguez, María del Camino; Prado Ibán, Elena; Villayandre Llmazares, Milka (1999): Tareas para la práctica de las destrezas comunicativas en la clase de cultura, s. 764.*

¹⁴⁵ Gómez de la Serna, Ramón (1975): *Torero, Melantrich, Praha, s. 138-143 (doslov).*

Ramón Gómez de la Serna byl plodný španělský spisovatel a novinář, který se narodil 3. července 1888 v Madridu a zemřel 12. ledna 1963 v Argentině. Napsal stovky děl, z nichž většina byla přeložena do mnoha jazyků.

Jeho otec Javier Gómez de la Serna y Laguna byl právníkem a jeho matka se jmenovala Josefa Puig Coronado. Celá rodina se často stěhovala do různých měst a podle toho malý Ramón často měnil školu. Začínal v madridské škole Niño Jesús a poté pokračoval se svým bratrem ve škole San Isodoro v Palencii. Později se rodina díky politické situaci v tehdejší Španělsku opět vrací do Madridu a Ramón tak pokračuje ve svých studiích v hlavním městě. Po ukončení školy maturitou, ho jeho strýc pobízí, aby začal psát. Jeho otec mu tehdy daruje cestu do Paříže.

Ramón je přijat na práva, univerzitu dokončuje, ačkoliv se své profesi nikdy nevěnoval. Celý svůj život zasvětil pouze literatuře téměř už od dětských let. Začíná psát, publikuje své první práce a jeho rodina je překvapena jeho talentem, je podporován zejména svou tetou Carolina Coronado, která se věnovala divadlu.

Ve věku 21 let se zamiluje do spisovatelky a novinářky Carmen de Burgas, do ženy o 10 let starší než byl on sám a která již má dceru. Pravidelně ji každý den navštěvoval v 17 hodin odpoledne, společně psali a pak se procházeli. Cestují spolu po Evropě a později se oba vrací do Madridu.

Jeho první vydané dílo bylo "Entrando en fuego" a mezi jeho další nejznámější díla patří například novely jako "El caballero del hongo gris", kniha esejí "El Rastro", divadelní hry "Los medios seres" nebo jeho novinářské práce do časopisů jako "El Liberal" nebo "La Tribuna", atd.

Celkem prý vydal přes sto knižních prací nejrůznějšího druhu: romány, eseje, díla životopisná a autobiografická, soubory gregerií, díla o výtvarném umění, divadelní hry a různé články v časopisech.

Serna byl zakladatelem pojmu "greguería", což definuje jako humorismo + metafora = greguería, je to chápáno jako spor mezi myšlenkami a realitou. Toto slovo původně znamenalo "povyk, vřava". Jsou to jakési aforismy, jejichž cílem je především umělecké ozvláštňení nějakého jevu, vzniklého ze spojení humoru a poezie. Ukázka: „*Při každém výstřelu dělo couvne, jako by se zaleklo toho, co udělalo.*“

Netajil se svým odporem k válce a dokonce i po vypuknutí občanské války v jeho rodné zemi se přestěhoval do Argentiny, kde ale nikdy nebyl zcela oblíben, jelikož byl vždy spisovatelem výlučně španělského typu, či dokonce madridského, který

představoval v latinskoamerických literárních poměrech jen podivnou a nesourodnou raritu. Je tedy příznačné, že svou poslední velkou knihu s názvem “Automoribundia“ (Vlastní skomírání) vydal jako šedesátiletý a že v posledních patnácti letech svého života už po tomto díle následovala jen drobná publikace opět s velmi výmluvným názvem “Nostalgia de Madrid“ (Stesk po Madridu).

Roku 1962 je mu diagnostikována rakovina a o rok později nemoci podlehne. Umírá v Buenos Aires a jeho tělo pak bylo posláno do Madridu.

Při práci v hodině s románem opomeneme lingvistické a gramatické struktury a zaměříme se pouze na obsah kulturních aspektů jako jsou např.: geografie a historie Španělska, zvyky a tradice, gastronomie, noční život, významné osobnosti, společnost, literatura, atd.

Jednou z aktivit je, že učitel přinese do třídy okopírovanou ukázkou, kterou si studenti pozorně přečtou a jejich úkolem je pokusit se nalézt co nejvíce prvků týkajících se hispánské kultury. Pro zpestření žáci mohou být rozděleny do skupin a spolupracovat mezi sebou. Po vypršení limitu, který byl na práci určen, studenti představují elementy, které v textu objevili. Třída společně s učitelem si objasní význam jednotlivých prvků kultury a žáci mohou zapojit i vlastní zkušenost, např. když se bude hovořit o různých oblastech Španělska. Nepochybně se v textu objeví i prvky z kultury, o kterých žáci nikdy neslyšeli, v tom případě dané téma objasní vyučující.

Nyní se podíváme na samotný román *Torero*, ze kterého jsme vybrali řádky, ve kterých se nachází to, co nás nejvíce zajímá, což jsou kulturní elementy Španělska.

Caracho se narodil v **Madridu** jako syn domovnice a strážníka. Celé jeho dětství uplynulo v ulici Nad řekou před domovským bytem, odkud vybíhal z temného kamrlíku přes jediný schůdek, oddělující byt rodičů od ulice.¹⁴⁶

- Hned v prvním odstavci románu nám autor sděluje, že hlavní hrdina pochází z Madridu. Je to hlavní město Španělska, nachází ve středu země a je španělským největším městem s počtem obyvatelstva přesahujícího 3 miliony. Madrid patří do stejnojmenné provincie, která je současně jedním ze 17 autonomních společenství Španělska. Z textu jistě pro nás nejdůležitější skrytou informací je,

¹⁴⁶ Ibidem, s. 5.

že hned od prvního okamžiku je nám známo, jakou španělštinou mluvil Caracho. Oblast této provincie je asi nejbližší variantou španělštiny, jakou se učíme v České republice. Jedná se o velmi čistou variaci, která se vyznačuje především hláskou /θ/.

Tam venku před domem, na strmé ulici Nad řekou, si hrával na **býčí zápasy**, půvabně dráždil proutěný koš s očima sochy, který se chová jako rákosové křeslo.¹⁴⁷

- Býčí zápasy jsou neodmyslitelnou součástí Španělska. Tyto zápasy s býky obecně trvají kolem dvou hodin a mají svá striktní pravidla, která se musí bezpodmínečně dodržovat.

Býčí zápasy neboli korida probíhá ve třech dějstvích:¹⁴⁸

1. Jako první se býkovi podívá tvář v tvář toreador, jehož úkolem je zmatené zvíře rozzuřit a vyprovokovat. Poté předvede pár kousků s červenou látkou, které se říká tzv. *capa*. Jeho úkolem je dráždit býka. Potom na scénu na koni přijíždí tzv. *picador*, který již na býka utočí a zapíchává mu do šíje ostrá kopí. Tato první část má za cíl býka vysílit; zvíře ztrácí krev, což snižuje jeho schopnost pohybu.
2. V druhé části koridy se dostaví do arény tzv. *banderilleros*. Jsou vyzbrojeni *banderillami*, které postupně býkovi zasazují do těla.
3. Na konec opět přichází toreador, aby býkovi ušetřil poslední ránu. Musí se mu povést býkovi vrazit dýku do srdce. Tato část zápasu je jistě tou nejnebezpečnější. Ne každému toreadorovi se povede býka zabít hned první ranou. Pokud zvíře neumře, přichází tzv. *puntillero*, který býkovi profesionálně zasadí ránu, která zajistí jeho rychlou smrt.

Na závěr prezident koridy rozhodne, zda si toreador odnese jedno nebo obě uši poraženého býka. Když vidí ne příliš velký úspěch u diváků, toreador si neodnáší nic, když je odměněn velkým potleskem a publikum mává bílými kapesníčky, odnáší si jedno ucho a jestli lidé nadšením vstoupají ze židlí a jásají, jeho cenou jsou obě uši a ocas.

Největší poctou pro toreadora je potlesk obecnstva a nebo když ho vynesou na ramenou.

¹⁴⁷ Ibidem, s. 5.

¹⁴⁸ Carrasco Montero, Justa; Solé Bernardino, Loudres (1997): Libro de la cultura y civilización española y acercamiento a la realidad hispanoamericana, Nakladatelství Fraus, Plzeň, s. 57-58.

Caracho proslavil své torerské jméno – napůl vlastní a napůl přezdívkou – jmenoval se totiž **Carazo** – v těchhle šarvátkách se strašidelnou proutěnou hlavou, bezkrevnou a teoretickou, jak jen taková hlava může být.¹⁴⁹

- Jméno Carazo nepatří mezi ta nejběžnější španělská jména, ale za povšimnutí stojí, že většina toreadorů používá v aréně jiné jméno než doma. Jeho rodina ho někdy oslovovala také jako Cayetano.

Pomyslné zdravice k zavřeným balkónům, nafoukaná klukovská víra, že se na něho všichni dívají, vyzývavost **krajkových košil** v některých oknech, roztoužené pohledy domovníckých dcerušek, které vše sledují opřeny o rám dveří, to vše v Carachovi probouzelo torerskou pýchu i posedlost.¹⁵⁰

- Autor zde naráží na torerské úbory, které jsou šité pouze do arény.

„**Bů!**“ ozývala se kráva, když dostala přes tlamu, a neohrožený Caracho ji dál výsměšně dráždil kazajkou.¹⁵¹

- Není pochyb o tom, že určitý druh zvířat vydává stejný zvuk bez ohledu na to, v jaké zemi se narodili. Zajímavostí je, že jsou zvířata, jejichž zvuk každý národ reprodukuje poněkud jinak. Např. podle Španělů jejich pes dělá „Guau guau“, kdežto my používáme zvuků „Haf haf“. Co se týče krav, náš český zvuk, který byl použit do překladu románu je „Bů“, ale ve Španělsku je tomu „Muuuuuu“.

Jeho otec někdy míval v neděli službu v **aréně** a Caracho ho doprovázel a sedal si na uvolněné místo po člověku, který náhle zemřel, když se chystal na corridu, nebo na místa manželů, kterým byla slavnostní příležitost **corridy** dobrá jen k tomu, aby se pohádali a zůstali doma.¹⁵²

- Jak už jsme zmínili v teoretické části této diplomové práce, slovo *corrida* znamená býčí zápasy. Prostředí, kde k těmto oslavám dochází se nazývá býčí aréna. Mezi hlavní býčí arény ve Španělsku patří např. Sevilla - La Maestranza, Madrid – Las Ventas, Barcelona – La Monumental (v dnešní

¹⁴⁹ Gómez de la Serna, Ramón (1975): Torero, Melantrich, Praha, s. 6.

¹⁵⁰ Ibidem, s. 6.

¹⁵¹ Ibidem, s. 6.

¹⁵² Ibidem, s. 7.

době se z barcelonské arény stal supermarket), menší arény lze nalézt i v menších městech Španělska např. ve Valladolidu – La plaza de toros de Valladolid. V sezóně přibližně od března do října je možné si zakoupit vstupenku a španělskou koridu navštívit. Ceny vstupného se pohybují přibližně od 40 eur, samozřejmě záleží na velikosti a prestižnosti města, kde se korida odehrává a na umístění sedadla v lepších či horších zónách arény.

Prodělal kalvárii všech začátečníků, prolezl zastrčené vesnice – pořád s domkem a panenkou, aby se uživil – a nakonec se z něho stal **novillero**.¹⁵³

- Tzv. *novillero* je první etapa budoucí torerské kariéry, kdy jako mladík začíná zápasit s tzv. *novillo*, což do překladu znamená „mladý býček“.

Svůj první **torerský úbor** si koupil u vetešníka: ležel tam na židli, tak jako zůstává u lože sebevrahova židle s oblekem, jež si nešťastník už nikdy neoblékne. (...) Na úboru vypučely torerské ozdoby jako bonbóny slávy, zabalené do speciálního pozlátkového papíru, z něhož vykukovaly svítivé skleněné korálky podobné očím fantastické ryby, a pěkně ladily se zlatem.¹⁵⁴

- Torerský úbor se skládá z : *montera* – černý klobouček neobyčejného střihu; *corbatín* – menší kravata; *chaquetilla* – krátké sako bez zapínání, aby se torero mohl snadněji pohybovat; *taleguilla* – velmi upnuté kalhoty s délkou až po kolena; *medias* – podkolenky; *camisa* – bílá košile; *zapatillas* – hladké černé střevíce; *capote de paseo* – hedvábný plášť.¹⁵⁵

Šedesát **peset** stál úbor toho nebohého torera, který se dobrovolně vydal na onen svět.¹⁵⁶

- Sice naše generace si ještě pamatuje bývalou měnu Španělska, ale naši budoucí studenti tuto dobu nezažili, a tak by bylo vhodné je informovat, s čím se ve Španělsku platilo před vznikem eura.

A někdy, ačkoliv byk padl mrtev, vyrážel z něho definitivním bodnutím poslední zbytek života, aby se naučil **descabellu**, tomu úkonu, který nazýval „tvrdým oříškem“.¹⁵⁷

¹⁵³ Ibidem, s. 10.

¹⁵⁴ Ibidem, s. 10.

¹⁵⁵ http://es.wikipedia.org/wiki/Traje_de_luces.

¹⁵⁶ Gómez de la Serna, Ramón (1975): Torero, Melantrich, Praha, s. 10.

- Tzv. *descabello* je úder, kdy je dýka zabodnuta býkovi přímo do šíje a zajistí mu rychlou smrt.

Caracho pronikl s Córcolovou dcerou do nejtajnějšího soukromí velkého torera a dostalo se mu přátelských rad, cituplného tykání a důvěrných větiček v hodině **siesty**.¹⁵⁸

- Slovem *siesta* Španělé označují odpočinek po obědě. Nikde není psáno, že každý Španěl musí siestu dodržovat, ale z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že je to velmi oblíbená činnost, zejména velmi rozšířena mezi muži. Správná siesta by se měla dodržovat nejdéle 20 min, ale často bývá zneužita a vzniká z ní 2 až 3 hodinový spánek, buď na gauči v obývacím pokoji nebo v posteli. Pro nás neobvyklé je také, že obchody (mimo velkých obchodních domů) jsou zavřeny mezi 14 až 17 hodinou, kdy je čas siesty.

Ve vsi tak blízko Madridu, jako je **Torrelodones**, se cítil přesně na okraji stránek svého torerského alba, a mohl zvat na **sklenku piva** své bývalé přátele.¹⁵⁹

- Většina obyvatel španělských větších měst si rádi jezdí odpočinout na venkov, kde mají ať už koupenou či zděděnou chalupu. Jistě záleží na finančních prostředcích rodiny, zda si takový přepych může dovolit. Jsou rodiny, které kupují tzv. *casa de verano* u moře a každoročně tam jezdí užívat si prázdnin. Jeden týden tam jedou prarodiče, pak se vystřídají s rodinou svého syna, potom s rodinou své dcery, atd... Ovšem mají-li štěstí, dům je tak velký, že se tam vejdou všichni najednou.
- Tzv. *caña* bychom do češtiny mohli přeložit jako sklenku piva, kterou běžně dostaneme ve španělské restauraci, nesmíme ale čekat náš český půllitr. Ve Španělsku nám běžně podávají točené pivo do 2-3 decilitrové sklenky a běžná cena je přibližně 1,50 až 2,50 eura. Samozřejmě si můžeme koupit i nerozlévané pivo v lahvi, a nebo jsou bary, kde se podává tzv. *pinta*, což je obdoba našeho půllitru.

Nechal si **ustříhnou cůpek**, dostal všechna vyjádření soustrasti, na kousíčky rozstříhal oba slavnostní úbory, ve kterých zápasil při svých dvou corridách na rozloučenou, a

¹⁵⁷ Ibidem, s. 10.

¹⁵⁸ Ibidem, s. 11.

¹⁵⁹ Ibidem, s. 11.

přemíra obdivovatelů ho donutila, aby nakoupil prýmky a jako relikvií podělil všechny dvěma tisíci metry zlaté lemovky.¹⁶⁰

- Každý toreador si nechává narůst copánek, který si velice opečovává. Když pak svou profesi ukončí, zpravidla se mu stříhá jeho copánek. Tento akt se stal jakousi symbolikou zanechání profese.

Končil únor a Caracho pobýval na zastrčeném statku v nejpustějším koutě **Andalusie**, na statku bohatého abonenta, který věděl, jaké váhy mu v celém okolí dodává přítomnost velkého matadora, jediné autority, která ještě působila na mladíky a učila děti uctivosti.¹⁶¹

- Andalusie patří k jihu Španělska a značně se odlišuje od severu země. Např. španělským přízvukem, který spíše připomíná mluvu Latinské Ameriky – absence fonému /θ/ a naopak se objevuje aspirace písmena H; zvyky a tradicemi – např. na severu se neslaví Carnaval de Cádiz; celkovým charakterem lidí – jsou více temperamentní, více otevření, ale také na druhou stranu berou věci s větší lehkostí; počasím – v zimě tam nebývá tak chladněji jako na severu země; atd. V současné době se španělská vláda snaží více propojit komunikaci mezi severem a jihem, což pro nás turisty se odráží například v nižších cenách za dopravu autobusem např. z Madridu do Granady. Ačkoliv je to kolem 430 km, cena jízdenky je okolo 17 eur. Naopak ceny mezi severskými městy jsou mnohem dražší, např. chceme-li jet z Madridu do Valladolidu, cesta je dlouhá 210 km, ale zaplatíme 14 eur.

Večeře byla přebohatá, jako by je měla odškodnit za dlouhou cestu, a nakonec se o **půlnoci** všichni uložili s odhodláním spát jako bohatýři.¹⁶²

- Všeobecně Španělé večeří podstatně později než my, což je zcela logické, jelikož také obědvají mnohem déle než my. Za průměrnou hodinu večeře bych označila 21 až 22 hod. Z toho vyplývá, že i později ulehávají do postele, ale o to déle také ráno vyspávají. Zajímavostí je, že např. v naší zemi se večerní filmy a pořady v televizi na všech stanicích spouštějí od 20 hod,

¹⁶⁰ Ibidem, s. 12.

¹⁶¹ Ibidem, s. 12.

¹⁶² Ibidem, s. 13.

avšak ve Španělsku začínají od 22 hod nebo naše večerní zprávy začínají od 19,00 či 19,30 hod a ve Španělsku od 21 hod.

Pán z Ordorizu, vždy ochotný otevřít láhev, využil příležitosti a nechal přinést láhev kariňenského a „předjitřní **šunku**“, takovou, která má co nejvíce libového.¹⁶³

- Tradiční španělskou pochoutkou je tzv. *jamón serrano*, která je vyráběna z kýty prasete. V obchodě je k dostání celý velký kus této šunky a jde o velmi drahou záležitost, která ovšem vydrží v domácnosti delší dobu. Průměrná hmotnost celého kusu je 8 kg s cenou 100 eur, ovšem platí pravidlo čím kvalitnější, tím dražší.

„Tak zítra nashledanou, **kmotře**,“ a za chvíli znovu zhasla světla a dům se ponořil do chrápání a filtrované vůně venkova.¹⁶⁴

- Španělsko je nábožensky založenou zemí, kde všechny děti jsou křtěné v kostele, a tak každé dítě má svého kmotra či kmotřenku. Pro dotyčného kmotra je to čest, která s sebou bere povinnost, o dítě se celý život „starat“ v jakémisi duchovnějším smyslu. Pokud by se dítě stalo sirotkem, správně by se jeho kmotr o něj měl postarat.

„Z té ojíněné anýzovky jde na člověka skoro mráz... při corridě **zmrzneš**... Vem si vlněnou vestu.“¹⁶⁵

- Za zmínku stojí také počasí a klima. Španělsko se nachází na Pyrenejském poloostrově v subtropickém podnebném pásu, kde je až téměř nemožné „umrznout“. Léta jsou zde velmi horká a zimy mírné s častým studeným větrem. Ovšem tady je ten rozdíl, že pro ně jako pro horkokrevné Španěly je i např. teplota -1°C „smrtná“.

Caracho si mnoho sliboval od slávy **odpoledne**, a pokud jde o počasí, spoléhal hlavně na vládní nařízení.¹⁶⁶

¹⁶³ Ibidem, s. 15.

¹⁶⁴ Ibidem, s. 16.

¹⁶⁵ Ibidem, s. 17.

¹⁶⁶ Ibidem, s. 18.

- Pro nás pro Čechy pojem dopoledne znamená od rána až do příchodu oběda (do 12 hod) a odpoledne to co následuje po obědě až tak do 19 hod, kdy už pro nás začíná večer. Ve Španělsku platí výraz *por la mañana* od doby vstávání (11 až 12 hod) až do doby oběda (14 až 16 hod), pak už začíná výraz *por la tarde*.

„Tu tak umět!“ přisadil si banderillero Chumbo, který pomaličku vysával duši z **ústřic**.¹⁶⁷

- Ústřice nebo-li *ostras* jsou pro Španěly velkou gastronomickou pochoutkou.

Caracho zaslechl rachot posledních **stahovaných rolet**, vstal a rozpustil sezení.¹⁶⁸

- Španělské byty jsou vybaveny pevnými vnějšími roletami, které nepropouštějí žádné světlo do místnosti, a tak zajistí v pokoji naprostou tmou. Závěsy, které používají Češi, jim slouží pouze jako dekorace.

Za chvíli už stoupal závodní drahou **Alcalské třídy** pařížský kočár tažený osmi koníky, v němž se vezli **král** a hlava Portugalska, obklopeni houfem královské eskorty. Za ním se vezla **královna** a dvorní dámy v dalším úchvatném povoze, rovněž obaleném eskortou, která jako by za sebou trousila bílá pírká chocholů.¹⁶⁹

- *Avenida de Alcalá* je dlouhá ulice v hlavním městě.
- Španělsko je oficiálně nazváno Španělským královstvím (*Reino de España*), neboť mají svého krále Juan Carlos I. Mezi další členy současné španělské královské rodiny (*Familia Real Española*) patří královna Sofía, dědic koruny Felipe a jeho žena Letizia. Ovšem ve skutečnosti země je řízena předsedou vlády Marianem Rajoyem a funkce krále je spíše tradiční.

Všichni vypadali, jako by se báli, že přijedou pozdě a přijdou o první dějství nějaké komedie, ale všichni dobře věděli, že dojedou **včas**.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Ibidem, s. 19.

¹⁶⁸ Ibidem, s. 19.

¹⁶⁹ Ibidem, s. 24.

¹⁷⁰ Ibidem, s. 24.

- Je obecně známé, že Španělé jsou nedochvilní a zákonitě vždy přicházejí pozdě. Z vlastní zkušenosti musím poznamenat, že ne vždy je tomu pravidlem a podle mého názoru je to spíše individuální záležitostí.

Pak se Cairel vydal za býkem s tvář **Cida Campeadora**, kterou na sebe bral vždycky, když se chystal zabít, jako válečník, ubírající se s vlajkou a s mečem v ruce vyhrát další bitvu.¹⁷¹

- *El Cid Campeador* je považován za národního hrdinu. Byl to kastilský rytíř a později politický a vojenský vůdce, který v době počátku reconquisty dobyl a ovládl Valencii. Jeho jménu zajistil nesmrtelnost slavný hrdinský epos *Poema del mio Cid*.

Pohledem se snažil dodat guvernérovi odvahy a doufal, že se zachová jako **královna Isabela II.** na Světové výstavě v Paříži, když se na corridě se zákazem zabít býky prudce vyklonila z lóže a křikla na matadora: „Tak ho už zab!“¹⁷²

- Isabela II. byla španělskou královnou z rodu Bourbonů, která vládla mezi lety 1833 – 1868. Po smrti svého otce Ferdinanda VII. nastoupila na trůn jako tříletá v zastoupení své matky.

„Vidíš... Jen flašinetář uviděl ty kalhotky, a hned jim vyhrává **polku**.“¹⁷³

- Tento společenský tanec pochází z Čech. Otázkou je, jak si s překladem poradil autor a pokud jiný druh španělského tance nenahradil pro nás pro Čechy bližším.

„Jenomže teď jsi každým dnes víc jako **černovlasá** bohyně a i sedět umíš jako ty krásky, co prosí o Svatém týdnu... Vypadáš, jako bys pořád byla na prosební **mši**.“¹⁷⁴

- Je třeba podotknout, že velká většina španělských dívek je od přírody černovlasých. Jejich vlasy jsou jako havraní a přírodní čistou blondýnku ve Španělsku těžko najdeme.

¹⁷¹ Ibidem., s. 25.

¹⁷² Ibidem, s. 31.

¹⁷³ Ibidem, s. 34.

¹⁷⁴ Ibidem, s. 35.

- Španělský národ je mnohem více nábožensky založený než český národ. Spousta lidí chodí každou neděli na kostelní mši a vyznávají tak své náboženství. Převaha obyvatel jsou katolíci.

V době volna byl Caracho plně zaneprázdněn. Často se musel zúčastňovat **svateb, pohřbů** nebo **křtin**.¹⁷⁵

- Španělská svatba je velmi odlišná od naší české veselky. Největším rozdílem je, že někdy obřad začíná až kolem 18 hod a pak pokračuje bujará oslava přinejmenším o pěti chodech. Jednou ze svatebních tradicí je, že novomanželé vždy všem svatebčanům připraví malé dárečky (pro muže to většinou bývá doutník, pro ženy parfém nebo něco podobného a dětem vždy nějaká sladkost).
- Pro nás je neobvyklé, že Španělé nechodí na pohřby v černém oblečení. Se zesnulým se loučí celý den, kdy pozůstalí zůstávají v kostele se zesnulým a během celého dne jim chodí kondolovat jejich přátelé a známí.
- Křtiny jsou velice běžné a probíhají obdobně jako ty české.

První, co Caracho toho dne udělal, bylo, že si sám vyšel zrána, aby při procházce **Retirem** pouvažoval o životě.¹⁷⁶

- *Parque del Buen Retiro* je velmi příjemným místem k odpočinku. Nachází se v centru Madridu. Je to velký park o rozloze 1,4 km² uprostřed s jezerem, kde je možno zapůjčit si loďku a projet se.

Žluté auto předjíždělo všechna ostatní, jako by na to mělo právo, protože se jeho barva dobře hodila k tomuto odpolední.¹⁷⁷

- Žluté auto v textu symbolizuje jednu ze dvou základních barev španělské vlajky, která je tvořena třemi vodorovnými pruhy červené a žluté barvy v poměru 1:2:1. Vlajku dále doplňuje symbolický znak.

Kotlety dávaly do uvozovek tváře pravověrných diváků.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Ibidem, s. 37.

¹⁷⁶ Ibidem, s. 37.

¹⁷⁷ Ibidem, s. 42.

¹⁷⁸ Ibidem, s. 44.

- Typický účes pro španělské pány je dosud módní.

„Chybí tu nebožtík **don Manuel!**“ litoval divák na galerii číslo šest.¹⁷⁹

- Oslovení pro pány *don* a pro dámy *doña*.

[...], neboť to byl ušlechtilý býk, který trpí a zápolí bez zloby a přijímá všechny zvraty statečně, aby ještě více vyzdvihl půvab **fiesty**.¹⁸⁰

- Toto španělské slovo znamená jakoukoliv oslavu, festival nebo také státní svátek. Zde se fiestou myslí korida.

Unavilo je šít samé šaty na **nedělní** corridu, a tak se ve svém sraženém sáčku a plátěných gatích přišli podívat, jak se odpoledne vyvede.¹⁸¹

- Neděle je ve Španělsku jakýmsi velkým dnem odpočinku, kdy i supermarkety mají právo zavřít. Většina obyvatel chodí s celou rodinou do kostela na nedělní mši.

„Kojná ze **Santanderu**“.¹⁸²

- Santander je přístavní a historické město nacházející se na severu země u Biskajského zálivu, propojeného s Atlantickým oceánem. Je to také hlavní město Kantábie.

„Křičel – Já jsem **Calderón!**, a dodával – Ať publikum vidí, že jsem nejlepší pikador na světě!“¹⁸³

- Tento odkaz se nepochybně vztahuje na španělského barokního dramatika a básníka Pedra Calderóna de la Barca.

A kdybyste viděl **Puerta del Sol**, na celém náměstí ani živáčka a uprostřed úplně sám pikador na koni!¹⁸⁴

¹⁷⁹ Ibidem, s. 44.

¹⁸⁰ Ibidem, s. 48.

¹⁸¹ Ibidem, s. 50.

¹⁸² Ibidem, s. 56.

¹⁸³ Ibidem, s. 57.

¹⁸⁴ Ibidem, s. 57.

- *Puerta del Sol* je jedno z nejušnějších míst Madridu. Na tomto náměstí nalezneme radnici a na Nový rok se zde nachází neuvěřitelné množství lidí, čekajících na 12 úderů zvonu.

Byl to kopiník z jiných časů, člověk, který utekl z **Velázquezova** obrazu plného kopí, aby dokázal, že jeho píka je opravdovým kopím na mameluky.¹⁸⁵

- Diego Velázquez byl španělským malířem a vůdčí umělecká osobnost na dvoře krále Filipa IV. Za jeho mistrovské dílo je považován obraz *Dvorní dámy (Las meninas)*, který je vystaven v madridském muzeu Prado. Malíř pocházel ze Sevilly a zemřel roku 1660 v Madridu.

„To jste řekl moc dobře, **maestro**, a jinak se nazvat nedají, jsou to nastrčení a nic než nastrčení.“¹⁸⁶

- Typické oslovení určené dvou skupinám lidí. První význam je poklona ve smyslu génia a tím druhým je oslovení pro učitele.

Kapela na balkónu vyhrávala **pasodoble**, které lépe ladilo s rozvlněnými boky vyparáděných slečinek než s tvrdým a šlachovitým vzhledem torerů.¹⁸⁷

- Česky tzv. dvojkrok. Je to druh latinskoamerického tance, který symbolicky znázorňuje koridu. Tančí se ve 2/4 taktu a soutěžním tancem se stalo po druhé světové válce. Jeho původ je ve Španělsku v lidových tancích oslavujících vítězství toreadora při býčích zápasech. Partner vyjadřuje toreadora v aréně, partnerka představuje tři prvky: toreadorův šátek, býka a také toreadorovu přítelkyni.

Za to můžou **Francouzi!** Pořád brečí nad každým mrtvým koněm v aréně, a přitom jako národ spořádají nejvíc koniny na světě.¹⁸⁸

- Vztah mezi Španěly a Francouzi nikdy nebyl pohádkový.

Vypadají v nich jako křivonozí **Maurové**, které do arény přivedli na popravu.¹⁸⁹

¹⁸⁵ Ibidem, s. 57.

¹⁸⁶ Ibidem, s. 62.

¹⁸⁷ Ibidem, s. 70.

¹⁸⁸ Ibidem, s. 98.

- Španělé nemají rádi Maročany.

Jeho torerské umění bylo mystické jako **El Greco**vy obrazy a všichni diváci při něm užasle trnuli.¹⁹⁰

- El Greco byl původem řecký malíř, sochař a architekt, který zemřel ve španělské městě Toledo. Byl známý jako představitel španělského manýrismu a pozdní renesance.

[...], těžší a létající jako oživé obrazy **goyovských** fresek malovaných přímo na nebesa.¹⁹¹

- Francisco Goya byl španělský malíř a rytec romantismu.

Jestli zaútočí tímhle hrozným beranidlem, rozluč se se vším, člověče, sbohem, ubohý výletníku od říčky, ubohý výletníku od **Manzanares!**¹⁹²

- Manzanares je řeka ve Španělsku, protékající Madridem. V její blízkosti byl nově otevřen park Manzanares a přes řeku bylo vystaveno mnoho mostů, aby se lidé dostali z jedné strany parku na druhou.

„Já bych se zeptal ve **Valladolidu**,“ říkal jeden.¹⁹³

- Valladolid je město patřící do provincie Castilla y León. Valladolid měl být původně hlavním městem celého Španělska. V centru města také nalezneme velkou katedrálu, která měla být původně tou největší v celé Evropě, ale pak se rozhodlo zvolit hlavním městem Madrid a všechny peníze, původně určené na dostavbu katedrály, byly poslány do Madridu.

Po dalších vzorných ukázkách statečnosti nakonec vytrysklo hromové „**Olé!**“ rachotící jako vzedmutý příboj, náhle tichnoucí, když voda opadává, než se opět zvedne v nové burácející vlně.¹⁹⁴

- Olé! Je španělský pokřik znamenající radost z vítězství či úspěchu.

¹⁸⁹ Ibidem, s. 99.

¹⁹⁰ Ibidem, s. 108.

¹⁹¹ Ibidem, s. 115.

¹⁹² Ibidem, s. 114.

¹⁹³ Ibidem, s. 117.

¹⁹⁴ Ibidem, s. 125.

2.3. Báseň

Jako příklad využití básní v hodině španělštiny jsem zvolila básně madridské autorky Glorii Fuertes. Tato básnička psala často autobiografické básně, ve kterých převládajícími tématy byly: hlavní město Madrid, španělská společnost v minulosti, bratrovražedná válka a její neopomenutelné důsledky, svátky a tradice, atd. Byla jednou z nejvýznamnějších básníků v poválečném období a později se věnovala spíše dětské tvorbě. Autorka psala o každodenním životě ve své zemi a snažila se co nejvíce přiblížit k lidem. Sama o sobě tvrdila: *Mi mundo poético es vuestro mundo: de tanto preocuparme por vosotros continuo olvidándome de mí.*¹⁹⁵

1.

Madrid¹⁹⁶

- hlavní město Španělska (viz. kapitola 2.2.)

Madrid, mi tierra, mi cuna,

Mi tiesto de menta y albahaca.

“Madrid, Madrid, Madrid...”

Madrid ciudad sin espacio en la era espacial,

Madrid inmenso **garaje**.

- narážka na automobilovou dopravu, kdy v

Madrid capital del pecado capital.

Madridu je mnoho aut, a tak jsou časté

Madrid de los mil ruidos

dopravní zácpy

y del **negocio** provincial.

- Madrid je centrem obchodu téměř jako

Madrid sin **madrileños** de mi edad.

každé hlavní město

Madrid de mendigos y drogas,

- obyvatelé Madridu = Madrid'ané

de **parados** y paradas.

- otázka nezaměstnanosti

Madrid de mi hambre y mi metralla

cuando **Sanjurjo** se llamaba **Abascal**.

- José Sanjurjo a José Fernando de Abascal

Madrid de mi primer beso y **verbena**,

byli slavní španělští vojvodci

y de sangre de **Cibeles** por mi vena.

- *verbena* je španělský festival plný hudby a tance

Madrid, **cuatro millones** de madrileños,

- socha řecké bohyně *Cibeles* stojí v centru

¹⁹⁵ Álvarez Valadés, Josefa (2003): Un ejemplo de explotación didáctica de la poesía de Gloria Fuertes en la clase de E/LE, Frecuencia 23, s. 26-33, s. 26.

¹⁹⁶ Příklad převzat z Ibidem, s. 29.

y sólo somos de Madrid
los supervivientes y los pequeños.

Madridu na stejnojmenném náměstí *Plaza de Cibeles*; Cibeles sedí ve voze, který je tažen lvy
- hlavní město dosahuje počtu obyvatel více než 4 milliony

2.

La Nochevieja de la vieja¹⁹⁷

- příchod Nového roku (viz teoretická část, kapitola 1.2.1.2.)

Ya están las doce a caballo.
Los ruidos están rasgando
El sueño de la viejita.
Viene el fantasma del asma,
Tose, requea, se agita...
Se levanta, mira al patio
La televisión lo grita,
Dan las **doce campanadas**
La locura se recita.
La Nochevieja la vieja,
Abre un álbum, se detiene
En cierta fotografía.
Y lloró las doce lágrimas
Sin comer las **doce uvas**.
Nochevieja la vieja.

3.

Noche de Reyes¹⁹⁸

- příchod Tří králů (viz teoretická část, kapitola 1.2.1.3.)

¹⁹⁷ Příklad převzat z Ibidem, s. 31.

¹⁹⁸ Příklad převzat z Ibidem, s. 32.

5 de enero, martes.

Los Reyes me echaron salud.

Gracias.

Pero no me echaron como nunca
una muñeca que diga “te quiero”.

Me conformo con el dolor físico.

¡Ya es mucho!

El otro dolor lo sé **torear**.

Tampoco me han echado
comida y medicina

para los **niños de Somalia**,

ni paz en **los Balcanes**,

un país, una guarra, los

ni un amor nuevo.

Todos me salen de segunda mano.

- Tři králové přicházejí v noci z 5. na 6.
ledna

- viz teoretická část a příklady (22)

- i ve Španělsku je známa jedna z
nejchudších zemí Afriky

- Balkánský poloostrov a bývalá Jugoslávie

Poslední báseň je dílem autora Miguel de Unamuno, jednoho z nejslavnějších spisovatelů generace 98. Báseň opět pojednává o jednom ze španělských měst.

4.

Salamanca, Salamanca¹⁹⁹

- univerzitní město *Salamanca* patří do provincie Castilla y León, leží zhruba 200km západně od Madridu, žije zde přibližně 160 000 obyvatel; dnes je kulturním a turistickým centrem, je zde nejstarší univerzita Španělska, která je dodnes funkční, také patří k jedné z nejstarších v Evropě

Salamanca, Salamanca,
renaciente maravilla,

¹⁹⁹ Naranjo, María (1999): La poesía como instrumento didáctico en el aula de español como lengua extranjera, Edinumen, Madrid, s. 75.

académica palanca,
de mi visión de **Castilla**.

Oro en sillares de soto
en las riberas del **Tormes**;
del viejo saber remoto
guardas recuerdos conformes.

Hechizo salmanticense
de pedantesca dulzura;
gramática del **Broncense**,
florón de literatura.

¡Ay mi Castilla latina
con raíz gramatical,
ay tierra que se declina
por luz sobrenatural!

- řeka protékající Salamankou, vede přes ní
velký římský most s 27 oblouky, z nichž
skutečně římských je 15, které nestačily
zničit katastrofické záplavy z roku 1626

- instituce spisovatelů

2.4. Přísloví

V této práci se nebudeme zabývat úplně všemi příslovími, které bychom mohli najít ve španělštině, kdežto pouze těmi, které v sobě obsahují aspekty na španělskou kulturu. Jinými slovy řečeno, budeme hledat španělská přísloví, jejímž významu jen tak neporozumíme, aniž bychom něco nevěděli o španělské kultuře.

Ve španělštině bychom našli obrovské množství všech možných přísloví, že by bylo snadné pouze na toto téma napsat diplomovou práci. Tuto hojnost má na svědomí několik faktorů, např. častou součástí přísloví bývá téma kostela, dřívější role ženy ve společnosti, atd. Přísloví upoutává velkou pozornost, zejména proto, že se v něm mluví o materiálních věcech, náboženství, morálce, politice, správě, ekonomii, zemi samotné, historii minulé i současné, předpovědi do budoucnosti a v neposlední řadě o kultuře. Nemale roli vyjadřují také témata všednějšího rázu jako je zdraví, peníze, láska, tělo, přátelství, domov, jídlo, pití, oblečení, domácí zvířata, rodina, chování, atd.²⁰⁰

²⁰⁰ Conf. Peñate Rivero, Julio (1995): El refrén en la enseñanza del español lengua extranjera: "Dime tus refranes y te diré quién eres", s. 290.

Velkou roli hraje hispánská literatura, která často využívala různých přísloví, která se mohla objevovat již v titulu díla, např. El perro del hortelano (Lope de Vega); No hay mal que por bien no venga (Juan Ruiz de Alarcón); Casa con dos puertas, mala es de guardar (Pedro Calderón de la Barca), atd.²⁰¹

Uvedeme příklady některých přísloví obsahující různé prvky týkající se španělské kultury:²⁰²

a) Města

El aire de **Madrid**, mata a un hombre y no apaga un candil.

- Madrid viz. praktická část, kapitola 2.2.
- Říká se, že vítr z Madridu je velmi studený (mohl by i “zabít”), ale ne moc silný (ani by nezhasl svíčku) .

A fuera de **Toledo**, que pierde la dama y paga el caballero.

- Toledo je město v Kastílii. Od 16. století zde sídlili španělští králové, po jejich přesídlení do Madridu však nastal úpadek města. Za Španělské občanské války se město stalo dějištěm prudkých bojů mezi republikány a frankisty.

Cuando llueve en **San Canuto**, tres meses justos.

- San Canuto se slaví 19. ledna.
- Říká se, že během San Canuto prší velmi málo.

En **Burgos** hay solo dos estaciones, el invierno y la del ferrocarril.

- Burgos se nachází na severovýchodě autonomního společenství Castilla y León. Je zde oceánské podnebí se sklony ke kontinentálnímu. Léta jsou mírná a zimy chladné s minimálními teplotami dosahujícími až -10°C.
- Toto město je prý tak studené, že jediným ročním obdobím je zima.

Camino de Santiago, tanto anda el cojo como el sano.

- Cesta do Santiaga de Compostela byla uctívána celá tisíciletí Kelty, Římany i křesťany. Je to poutní cesta skrývající v sobě mnoha kultur. V roce 1993 byly všechny poutní trasy zařazeny mezi památky UNESCO. Cesta by měla být chápána hlavně jako paralela s cestou životní a cestou k sobě samému.
- Na zmíněnou cestu se podle přísloví může vydat úplně každý (sano, cojo, ...).

El que se fue a **Sevilla**, perdió su silla.

²⁰¹ Ibidem, s. 290.

²⁰² http://es.wikiquote.org/wiki/Categor%C3%ADa:Proverbios_esp%C3%B1oles.

- Sevilla je kulturní centrum jihu a je to 4. největší město Španělska (po Madridu, Barceloně a Valencii). Je to hlavní město Andalusie (viz. praktická část, kapitola 2.2.).
- Přísloví říká, že pokud jednou od něčeho odejdeme, je možné, že když se k dané věci rozhodneme vrátit, už to nebude možné (zabere si ji někdo jiný).

El que se fue a **León** perdió su sillón.

- León je severovýchodní španělské město známé především svou gotickou katedrálou.
- Viz. předchozí přísloví, pouze město se liší.

Es como tener un tío en **Granada**, que ni tienes tío, ni tienes nada.

- Granada je andaluské město nacházející se na úpatí pohoří Sierra Nevada. V roce 1492 bylo město dobyt Španěly, a tím padla poslední islámská pevnost na poloostrově. Nejznámější pamětihodností je Alhambra, což je středověký komplex paláců a pevností maurských panovníků.
- Granada je považovaná za vzdálené město. Přísloví chce říci, že pokud jakoukoliv věc nebo osobu máme až v Granadě, je to jako nemít nic.

El tren de **Arganda**, que pita más que anda.

- Arganda je velmi stará vesnička v blízkosti Madridu.
- Zmíněný vlak je velmi starý a pomalý (metafora k životu starších lidí).

No se conquistó **Zamora** en una hora.

- Zamora je město ležící na řece Duero na půli cesty z Madridu k Atlantskému oceánu.
- Je třeba mít trpělivost.

Ir bestia a **Salamanca** y volver asno, a muchos ha pasado.

- Salamanca viz. kapitola 2.3.
- Jet do Salamanky za účelem jedné věci, ale nalézt tam věc jinou.

b) Španělské produkty (jídlo, pití, výrobky, ...)

La mujer y el **vino** sacan al hombre de tino.

- Víno je jedním z typických španělských produktů. Mezi nejznámější patří např. vino de Jerez.
- Podle přísloví, pouze ženy a víno dokáží mužům zamotat hlavu.

Aceite de oliva, todo el mal quita.

- Další typicky španělský produkt, bez kterého se málokterá domácnost obejde.
- Olivový olej je považován za velmi zdravý.

A donde se cree que hay **chorizos**, no hay clavos donde colgarlos.

- Chorizo je španělský pokrm připomínající českou klobásu.

El **vino de Jerez**, ya no lo deja quien lo probó una vez.

- Jerez je přímořské město v Andalusii především proslavené svým vinařstvím, chovem koní a flamencem.
- Toto víno je velmi lahodné, a proto ho nikdo neochutná pouze jedenkrát.

En **paellas** y en culos, cada uno tenemos uno.

- Paella je typické španělské jídlo, podobné rizotu. Pochází z přímořského města Valencie. Lidé, kteří ve Španělsku nežijí, paellu obvykle vnímají jako národní jídlo Španělska, ale většina Španělů ji spíše pokládá za regionální pokrm Valencie.

Uvas y queso saben a beso.

- Nejdůležitější událost požívání kuliček hroznového vína typická při oslavách Nového roku (viz. teoretická část, kapitola 1.2.1.2.).
- Kombinace hroznového vína a sýra je považována za velmi lahodnou (přirovnání k polibku).

Abanico calañés cuesta dos cuartos o tres.

- Vějíř je jedním z nejtypičtějších produktů Španělska.

c) Svatí a náboženství

A cada cerdo le llega su **San Martín**.

- San Martín se slaví 11. listopadu.
- Obdoba českého přísloví: *Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.*
Paralela s domácí zabíjačkou, podobně i v češtině: *Každé prase má svého řezníka.*

Cada uno en su casa, y **Dios** en la de todos.

- Používá se při rozloučení.

A casa del **cura**, ni por lumbre vas segura.

- Casa de cura (dům kněze) neboli kostel, ve kterém podle přísloví nic není jistého. Tento výrok by mohl být vytvořen ateistou, což by mohl být důkaz toho, že ne celé Španělsko je věřící.

Santa Rita, Santa Rita, lo que se da no se quita.

- Santa Rita se slaví 22. května.
- Pokud chceme nabýt zpět určitou věc, kterou jsem předtím zanechali nebo dokonce někomu věnovali, už to není možné.

Eres como **San Nicolás**, me lo quitas después que me lo das.

- 6. prosince se slaví svátek San Nicoláse jako jednoho z nejznámějších křesťanských svatých.
- Pokud někomu něco dám a později to chci nazpět.

Hasta **San Antón Pascuas** son, y si las quieres alargar hasta la **Virgen de la Paz**.

- San Antónovi je v kalendáři věnován 17. leden.
- Až do dne San Antóna je tzv. svatý týden (viz. teoretická část, kapitola 1.2.1.4.).

De Navidad a **San Juan**, seis meses van.

- San Juan se slaví 23. června, což je víceméně 6 měsíců do Vánoc.

d) Části Španělska

Gallegos y asturianos, primos hermanos.

- Galície a Asturie jsou autonomní provincie geograficky velmi blízké.

Gente **castellana**, gente sana.

- Kastilci jsou obyvatelé Kastílie, která je rozdělena mezi autonomní regiony: Castilla y León, Castilia-La Mancha, Madrid, Extremadura.

Quien va a **Castilla** y deja **Aragón**, trae dolor de corazón.

- Tohle přísloví jistě vytvořil někdo z oblasti Aragónu, jelikož říká, že pokud člověk opustí Aragón a odejde např. do Kastílii, bude velmi trpět.

Negar que negarás, que en **Aragón** estás.

- Aragonie je jedno ze 17 autonomních společenství Španělska. Je pojmenované podle stejnojmenné řeky. Největší město této oblasti je Zaragoza.

A falta de hechiceros lo quieren ser los **gallegos**.

- Galícijski hodně věří na magii, různé rituály, atd.

e) Geografie země

Agua de **Duero**, caldo de pollos.

- Duero je řeka protékající Španělskem i Portugalskem. Částečně tvoří hranici mezi těmito zeměmi. Je 925 km dlouhá a její povodí má rozlohu přibližně 95 000 km².
- Říká se, že voda z Duera je velmi teplá.

Como no soy ningún río **Tajo**, lo mismo corro para arriba que para abajo.

- Tajo je nejdelší řekou na Pyrenejském poloostrově. Její délka je 1038 km.
- Přísloví se vztahuje k velikosti řeky, jelikož je velká.

f) Rasismus

A la sombra del **gitano**, medra el villano.

- O vztahu Španělů k romskému obyvatelstvu se již zmiňujeme v teoretické části (viz. kapitola 1.3.2.) a v praktické části (viz. kapitola 2.5.).

Indio que mucho te ofrece, indio que nada merece.

- O vztahu Španělů k Indům se již zmiňujeme v teoretické části (viz. kapitola 1.3.2.).

g) Historie, korida, památky, sport,

Más se perdió en **Cuba**.

- Spojené státy americké a Španělsko mezi sebou v minulosti vedly válku pod názvem Španělsko-americká válka (25. dubna – 12. srpna 1898). Válčilo se o území ostrova Kuba. Střetnutí skončilo zničující porážkou Španělů.
- Když se stane něco špatného, říká se toto přísloví, které odlehčí situaci, jelikož “více se ztratilo na Kubě”.

Al **toro** y al loco, de lejos.

- Jak býk, tak i blázen jsou nebezpeční. (viz. teoretická část, kapitola 1.3.1.).

Irse con la **capa** al toro, no es para todos.

- Na zápas s býky musí být člověk velmi odvážný. Slovo *capa* viz. praktická část, kapitola 2.2.

El hablar de **El Escorial**, es muy largo de contar.

- El Escorial je jeden z nejvýznamějších královských paláců v Evropě. Je to monumentální stavba, kterou nechal postavit španělský král Felipe II. a sloužila jako královské sídlo a klášter. Stavba stojí zhruba 45 km severozápadně od

Madridu. Objekt byl 2. listopadu 1984 zařazen na seznam světového dědictví UNESCO.

- El Escorial má velmi dlouhou historii, a proto toto přísloví.

En **13 y martes**, ni te cases ni te embarques.

- Jako v České republice je pátek 13. považováno za smolný den, ve Španělsku je to úterý 13.

Fútbol es fútbol.

- Španělé a fotbal viz. praktická část, kapitola 2.5.
- Toto přísloví se v poslední době stalo velmi frekventovaným a říká, že sport je někdy nespravedlivý a často záleží na štěstí. Ne vždy nejlepší tým vyhrává.

Decían de **Isabel la Católica**: "¡Brava hembra, bragas ha que non faldetas!".

- Isabela Kastilská byla kastilská a aragonská královna v letech 1451 – 1504. Isabela byla budoucí vladařka Kastílii a provdala se za budoucího vladaře Aragonu. Spojením těchto dvou mocností chtěli manželé vytvořit jednotný stát. Královna podporovala cestu Kryštofa Kolumba do Indie, což se jí také vyplatilo. Po objevení Ameriky nastal ve Španělsku zlatý věk plný bohatství a slávy.

Cada cosa a su tiempo, los nabos en **Adviento** y las cerezas en habiendo.

- Neboli *Všetchno chce svůj čas*.

Existuje několik možných aktivit a zde se meze nekladou ve volném tvoření dalších nejrůznějších úkolů pro žáky. Samozřejmě pro české žáky by to bylo příliš těžké, jelikož neznají mnoho španělských přísloví, a proto by jim před danou aktivitou učitel mohl rozdat seznam nejběžnějších přísloví používaných ve Španělsku.²⁰³

1. Žákům představíme obyčejnou španělskou větu a jejich úkolem je nahradit ji vhodným příslovím. Věta: "No olvides: algún día tus hijos te harán lo que tú me estás haciendo a mí." Prísloví: *Hijo eres, padre serás; cual hiciste, tal te harán*.
2. Třída jednoduše k dané větě vybere nejvhodnější přísloví, které by se k ní hodilo. Věta: "Mi padre me ha dado su coche: está viejísimo pero:" → Prísloví: *A caballo regalado no le mires el diente*.

²⁰³ Conf. Peñate Rivero, Julio (1995): El refrén en la enseñanza del español lengua extranjera: "Dime tus refranes y te diré quién eres", s. 291.

3. Správně opravit větu, která v sobě míchá několik přísloví. Věta: “Cada uno en su casa y la cena paseada” → a) Přísloví: *Cada uno en su casa y Dios en la de todos.*; b) Přísloví: *La comida, reposada y la cena, paseada.*
4. Doplnit rozhovor, ve kterém je přísloví pouze zahájeno jedním nebo více slovy a žák ho musí dokončit.
5. Další zajímavou aktivitou by jistě bylo porovnání českých a španělských přísloví. Žáci by mohli zkoumat, zda některá z našich přísloví mají ekvivalenci ve španělštině. Zjistili by tak že např. přísloví jako *Oko za oko, zub za zub* se užívá i ve Španělsku jako *Ojo por ojo, diente por diente* nebo *Lepší pozdě než nikdy – Más vale tarde que nunca*. Ale také mohou přijít na to, že existují česká přísloví, která ve španělštině nenalezneme a také naopak že určitá přísloví u nás v češtině neexistují.

Výhodou těchto aktivit je vícero správných řešení, čímž žákům poskytujeme jakousi volnost ke kreativitě; mnohdy mohou přijít s řešeními, kterými překvapí.

2.5. Humor

V každém jazyce existuje spousta anekdot, vtipů nebo komiksů. V našem případě se budeme zabírat pouze pár příklady, které jsme vybrali. Výběr byl velice složitý a zvolené vtipy jsme rozdělili do následujících kategorií:²⁰⁴

1. týkající se obyvatelstva z různých částí Španělska

- a) Baskové – o nich se často říká, že velmi všechno přehání, jak dokládá následující anekdota

Se encuentran dos bilbainos por la calle y uno le dice al otro:

- ¿De dónde vienes?

- Pues nada, que he ido a comprar 300 vacas, 300 bueyes, 400 ovejas y 30 toneladas de madera.

Y el otro le dice:

- Ostias si que montas pronto el belén este año.

²⁰⁴ <http://www.euroresidentes.com/chistes/chistes-espanoles.htm>.

b) Galicijci – jsou často terčem posměchu pro svou údajnou primitivnost

Fidel quiere ir de Santiago a Madrid, consulta a un taxista: Oiga, ¿cuánto vale el taxi de aquí a Madrid?

Y el taxista le dice: - 15.000 pesetas.

Y le pregunta Fidel: - ¿Y las maletas?

Le dice el taxista: - 500 pesetas.

Y le dice Fidel: - Pues llévese las maletas que yo me voy en autobús.

c) Katalánci – jsou ve Španělsku proslulí svou šetrností na peníze

¿Cómo meterías a 100 catalanes dentro de un Seat 600? Metiendo un euro dentro. ¿Y cómo les sacarías del coche? Diciéndoles que es un taxi.

2. o politice

- a) José Luis Rodríguez Zapatero – je španělský politik narozený ve Valladolidu, který byl od dubna 2004 do prosince 2011 španělským premiérem, dříve byl také přední postavou strany PSOE (Španělská socialistická dělnická strana)

Zapatero sobrevuela España en helicóptero con su familia. En cierto punto, decide tirar un billete de 5 euros diciendo: “Así haré felices a 5 personas.” Su mujer, Sonsoles, interviene diciendo: “Tira mejor uno de 10 euros, que así harás feliz a 10 personas.” A lo que la menor de sus hijas le dice entusiasmada: “¡Papá, papá!! Tira mejor uno de 50 euros, así harás feliz a 50 personas.” En ese momento, se vuelve el piloto del helicóptero y dice encarado a Zapatero: “¿Y por qué coño no se tira usted, y así hace feliz a toda España?”

- b) Caldera – je španělský socialistický politik pocházející od Salamanky, od roku 2004 do roku 2008 byl ministrem práce a sociálních věcí

Caldera en el aeropuerto.

Ve a un hombre acercase a una máquina de refrescos, meter un euro y sacar una lata.

Se acerca él, mete un euro y le sale una lata, mete otro euro y le sale otra, y así lleva ya 15 latas.

Se acerca su secretario y le dice:

-Señor ministro, déjelo ya que se va el avión.
-¿Cómo lo voy a dejar ahora que estoy ganando?

3. o sportu – především fotbalu

- a) fotbal – téměř každý Španěl fandí fotbalu a mezi nejpopulárnější španělské fotbalové kluby patří jistě Real Madrid a Barcelona

En un avión van los jugadores del Real Madrid y los jugadores del Barcelona. De repente el piloto dice que tienen un problema de sobrecarga y suelta el suelo del avión (los jugadores de ambos equipos se cuelgan del techo). Después de eso continúan teniendo problema de sobrecarga. A los jugadores del Real Madrid se les ocurre una idea y se ponen a cantar: “força barça” y los jugadores tontos del Barcelona caen para abajo.

- b) fotbalisté Španělska

Van Sergio Ramos y Pepe por una discoteca de Madrid y ven a una rubia bestial y le dice Sergio a Pepe "entrale Pepe" y va Pepe y le parte las piernas...

4. o obyvatelstvu Latinské Ameriky

- a) Argentinci – o nich se všeobecně ve Španělsku tvrdí, že jsou velmi namyšlení

¿Cómo se hace para saber que un espía es argentino? Lleva un letrero en la espalda que dice: soy el mejor espía del mundo.

- b) Mexičané

Estaban dos mejicanos borrachos en una cantina hablando cuando de pronto entra un caballo y le dice al barman:

- Sírveme una copa, a los dos minutos otra vez,

- Cantinero, otra copa, y el caballo después de haberse tomado las copas abandonó el lugar.

De pronto un borracho le dice al otro:

- Oye compadre ¿no viste algo raro? Y le contesta el otro:

- Sí... ¡Ese caballo se fue sin pagar!

5. o národnostních menšinách

- a) Romské obyvatelstvo – moc dobrou pověst ve Španělsku nemá, situaci bychom mohli přirovnat k České republice

Estaba el gitano Manué hablando con su compadre Rafaé y le dice:

- A mí me da que todas las palabras que acaban con la letra R a mí me gustan, mira tú: el comeR, el bebeR, el joeR, el sisaR, el nadaR en la piscina, cómo puede que todo lo que acaba en R es bueno.

- Compadre, dice Rafaé, y trabajar también te gusta? - No, trabajaL no me gusta!!

- b) Číňané – obyvatelé z Číny žijící ve Španělsku mají problémy s výslovností hlásky *r*, což je nutno vědět k porozumění dalšího vtipu

Este era un chino que tenía su residencia al lado de una iglesia y el cura de la iglesia tenía en su jardín varios perros que todas las noches ladraban hasta que una noche el chino muy molesto se levantó por los ladridos de los perros y exclamó: "LOS PELOS DEL CULA NO ME DEJAN DOLMIL""

- c) Maročané

Dos marroquíes deciden pedir limosna en Las Ramblas de Barcelona.

Después de todo el día, los dos marroquíes se encuentran y uno le dice al otro:

- ¿Cuánto te han dado?

- A mí me han dado 400 pesetas, ¿y a tí?

- A mi me han dado 400.000 pesetas.

- ¿Cómo es que te han dado tanto? En mi papel ponía PADRE DE FAMILIA CON 5 HIJOS NECESITA DINERO PARA COMER Y DORMIR, ¿Y en el tuyo?

El que había recaudado 400.000 pesetas dice:

- En mi papel ponía SOLO ME FALTAN 1.000 PESETAS PARA REGRESAR A MI PAIS.

6. o koridě – v případě této anekdoty je třeba lexikálně odlišit dva různé významy slova *corrida* (první význam je býčí zápasy a druhý je sexuálního charakteru), proto Španělé používají vždy spojení *corrida de toros* nebo pouze *corrida*, což už znamená něco úplně jiného

Un torero llega a un hospital con una cornada de no te menees y en la sala de urgencias coincide con una embarazada. Como el torero no paraba de quejarse, la mujer le espeta: “No se queje hombre, que lo mío es mucho mas doloroso y mire, ni me inmuto.” – “Si ya, pero lo mío es de una corrida.” – “Y lo mío de que se cree usted que ha sido?”

7. o španělských ženách

Příslloví *Entre mil hombres he encontrado uno bueno; entre todas las mujeres ni una*²⁰⁵ mluví za všechno. Ženy ve Španělskou jsou často, co se humoru týče, diskreditovány a je na ně pohlíženo jako na drbny, lhářky, zlé a nebezpečné.

a) Machismus: V dnešní době už se následující výrazy běžně nepoužívají, kromě jednoho velmi frekventovaného: *Mujer al volante, peligro constante* nebo *Mujer tenía que ser*.

- Ve většině přísloví jsou ženám přiděleny pouze dvě role: tou první je být matkou:
El pie en la cuna, las manos en la rueca, hila tu tela y cría tu hijuela.
La mujer buen aliño, hilaba y devanaba y vendía vino y daba la teta al niño.
- Druhou rolí je být hospodyní:
La mujer y la sartén, en la cocina están bien.
A la mujer en su casa nada le pasa.
La que es de su casa, lava, limpia, cose, guisa y amasa.
La que luce en la cocina, no luce con su vecina, ni a cosas malas se inclina.
El amor de la mujer, la ropa del marido se echa de ver.
- Ideální žena je ta, která nemluví a ani se o ní nemluví:
La mujer buena no tiene ojos ni orejas.

²⁰⁵ Fernández Poncela, Anna M. (2000): El deber ser femenino según el refranero popular, Cuaderno Cervantes 40, 29-32, s. 29.

La mujer ni vista ni conocida.

Mujer discreta ni en ventanas ni en puertas.

- Dobrá žena bývá přirovnána k pokladu, protože je ho velmi těžké najít:

La mujer buena es a la vez perla, plata y oro; pero, ¿dónde se encuentra ese tesoro?

La mujer buena, leal y con decoro es un tesoro.

- Správná žena má být hlavně poslušná, poctivá a pracovitá:

Mujer obediencia y honrada, no hay joya en el mundo que tanto valga.

La mujer hacendosa corona es de su marido.

Aquella es buena y honrada que está en casa sepultada.

La dama en la calle, grave y honesta; en la iglesia devota y compuesta; en la casa, escoba discretas y hacendosa; en el estrado señora; en el campo, corza; en la cama graciosa, y será en todo hermosa.

La mujer en la iglesia, santa; ángel en la calle; búho en la ventana; en el campo cabra, y en su casa, urraca.

- O ženské kráse:

Mujer hermosa y con talento, parece cosa de cuento.

Mujer bella en exceso, mucho sexo y poco seso.

La belleza y la tontería siempre van haciéndose compañía.

Mujeres hermosas y con talento, una entre ciento; y si mejor lo he de decir, una entre mil.

La que mucho cuida su cara, poco cuida su casa.

Si mejorada tu casa quieres ver, rómpete el espejo a tu mujer.

Mujer hermosa, mujer peligrosa.

Mujer hermosa, mujer vanidosa.

Mujer hermosa y arma de fuego, para mí no la quiero.

b) Vtipy o španělských ženách:

¿Por qué los huracanes en su mayoría tienen nombres de mujeres? Porque cuando se van, se llevan el carro, la casa, y tu dinero.

¿Qué hace una mujer fuera de la cocina? Turismo.

Určitě by stálo za to v hodině ukázat některý z vtipů a poté s ním dále pracovat. Cílem není pouze žáky pobavit, ale hlavně jim ukázat, jaké kulturní elementy se nejčastěji objevují ve španělském humoru.

3. Analýza učebnic

V této kapitole bychom se zabývali tím, zda autorský kolektiv různých učebnic španělštiny měl na paměti začlenění interkulturních aspektů. V dnešní době existují desítky španělských učebnic, ale my se budeme především soustředit na učebnici „Aventura“, s níž pracuje naše cílová skupina žáků a poté na další jednu z nejběžněji používaných v českém školním prostředí „Fiesta“. Podle první zmíněné knihy jsem učila na praxi a podle té druhé jsem se učila celá léta španělštinu já, a proto věřím, že ji mám velmi dobře prostudovanou.

Obecně mezi interkulturní elementy řazené do učebnic španělštiny nejčastěji patří: pozvánky, jízdenky, jídelní lístky, známé osobnosti (herci, režiséři, zpěváci, ...), turisticky atraktivní objekty, curriculum vitae, festivaly, rodinné oslavy, různé doklady, atd.

Dnes už v každé učebnici se objevuje spolupráce s rodilým mluvčím nebo je i jejím hlavním autorem, což nám zajišťuje tématickou autentičnost a jazykovou správnost. Díky tomu jsou učebnicové texty bohatým zdrojem sociokulturních znalostí, které nám poukazují na aktivity každodenního života.

3.1. Aventura 1 – 2

V prvním dílu učebnice a pracovního sešitu „Aventura“ se každá lekce zabývá tematikou španělských reálií, kdežto druhý díl je zaměřen na španělsky mluvící Latinskou Ameriku. Autoři chtěli především spojit hravé a exaktní podání učiva, představit současný a autentický jazyk, poskytnout jasná gramatická vysvětlení odpovídající úrovni studentů, nabídnout různorodá cvičení zaměřená na rovnoměrný rozvoj všech

jazykových dovedností a zaujmout atraktivním grafickým zpracováním. Na rozdíl od prvního dílu autoři výrazně zredukovali použití češtiny.

Oba díly Aventury obsahují následující materiály z reálií:^{206 207}

Aventura 1

- Oficiální jazyky Španělska, Alhambra a Granada, adresy, vykání, autonomní oblasti, počasí a příroda, příjmení a zkrácené verze jmen, svátky a oslavy, Barcelona, národní park Picos de Europa, tapas, typická španělská jídla a výrobky, hudba a písně španělsky zpívajících interpretů.

Aventura 2

- Země Latinské Ameriky a jejich zajímavosti, cestovní ruch na Yucatánu, kolumbijská káva, Říše Inků, Isabel Allene, karneval v Bolívii, latinskoamerické telenovely, Argentinci a jejich povaha, salsa, dobytí Mexika, spanglish, latinskoamerická populace v USA, Carlos Santana.

3.2. Fiesta 1 - 3

V prvním díle se seznámíme s dvěma hlavními protagonisty, kteří nás budou provádět celou učebnicí - Češka Lenka (studentka španělštiny) a Španěl Gonzalo. Tento rozdíl dvou odlišných kultur nás od začátku vede k tomu, abychom si povšimly rozdílů mezi jazykovými společenstvími a postupně tak budovali interkulturní způsobilost.

Ve druhém a třetím dílu každá z lekcí obsahuje tři druhy textů:²⁰⁸

- původní text s minimálními úpravami, většinou převzatý z novin, časopisů nebo webových stránek,
- oddíl nazvaný *Cosas de la casa* – rozhovory na daná nebo blízká témata každodenního života,
- text vybraný tak, aby přiblížil realie a podal základní poučení o literatuře a kultuře španělsky mluvících zemí.

²⁰⁶ Brožová, Kateřina; Ferrer Peñaranda, Carlos (2009): Abanico 1, Klett, Praha.

²⁰⁷ Brožová, Kateřina; Ferrer Peñaranda, Carlos (2010): Abanico 2, Klett, Praha.

²⁰⁸ Zborník vedeckých prác z medzinárodnej konferencie: Kulturológia v procese osvojovania cudzích jazykov. (2003), Nitra. Hrubá, Hana: Sociokulturní znalosti a jejich odraz v nové řadě učebnic španělštiny ¿Fiesta! 1,2,3; s. 151-154.

Většina textů bývá doprovázena obrázkovým materiálem, což žákovi jistě pozitivně poslouží.

Závěr

V současné době je téma integrace kulturních aspektů do hodin cizích jazyků velmi frekventované, poněvadž se tato poměrně nová skutečnost považuje za moderní trend. Z vlastní zkušenosti díky absolvování souvislé praxe mohu potvrdit, že přísun informací týkajících se kultury země není v hodinách opomíjen.

Úkolem této kvalifikační práce je navrhnout takové didaktické využití literárních textů, které by v hodinách vedlo k integraci kulturních elementů Španělska. Existuje velká rozmanitost španělských materiálů, které v sobě obsahují prvky interkulturní kompetence, avšak ne všechny jsou vhodné pro naši cílovou skupinu, a tak bylo třeba uvážene vybírat. Jelikož nejsem rodilá mluvčí, během práce se španělskými texty jsem mnohokrát objevila výrazy, kterým jsem sice slovo po slově rozuměla, ale jejich celkový význam jsem postrádala. Kontaktovala jsem tedy několik rodilých mluvčích ze Španělska a poprosila je o konzultaci. Jejich pomoc byla velmi přínosná, avšak musím přiznat, že jsme narazili na spojení, která ani jim nebyla známá.

Tato práce by mohla posloužit i ostatním učitelům jako inspirace k vybrání textů vhodných do hodin jazyka. Výhodou práce je, že v praktické části učitelé nejen naleznou didaktické jednotky použitelné k výuce reálii a španělské kultury, ale také ocení vypracovanou analýzu všech kulturních prvků v konkrétním textovém materiálu.

Závěrem bych ráda řekla, že na tomto tématu se mi velmi dobře pracovalo a že pro mě bylo velice zajímavým. Zejména při zpracování praktické části jsem se dozvěděla spoustu zajímavostí, o kterých jsem před tím neměla ani zdání.

CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

Como asunto de mi tesis he elegido el tema *El texto literario en el aula como medio de desarrollo de la competencia intercultural*. Esta temática la he elegido no sólo por mi interés sino sobre todo por la necesidad de expresar este tema del que ultimamente se habla mucho.

Yo como futura profesora de lengua extranjera tengo que tener claro que no es suficiente enseñar a los alumnos en la clase la gramática, el vocabulario o la pronunciación sino que tiene más importancia despertar en ellos el interés por conocer los países hispanos y presentarles la vida dentro de este mundo tan distinto al de la República checa.

En el mundo de hoy es muy frecuente el tema de la integración de los aspectos culturales a las clases de la lengua extranjera. Esta manera de enseñar más o menos nueva se considera muy moderna. Gracias a la propia experiencia que tengo debido a las prácticas realizadas en el colegio, puedo confirmar que las informaciones que tratan de la cultura del país están integradas en las clases. Estoy convencida que el uso de cualquier material que trata de la cultura del país de la lengua que estudiamos (en nuestro caso se trata de España y su español) es absolutamente imprescindible.

Es importante usar cualquier material sobre la cultura hispánica dentro de la clase. El objetivo no es sólo enseñar la lengua española sino acercar a los alumnos al ámbito natural de España, incluso su cultura. Tenemos que preparar a los alumnos que un día visitarán este país y por eso debemos hacerlos familiares con los hábitos y la vida de los españoles. Hay un problema notable y es que a los alumnos nunca los preparamos lo suficiente para todo, siempre aparece algo que les sorprende.

La tesis está estructurada en dos capítulos principales: la parte teórica y la práctica, estos a su vez se dividen en otros subcapítulos. El índice se puede ver en la página 7-8.

La parte teórica se ocupa principalmente de la cultura desde el punto de vista general y posteriormente se ocupa del texto literario con sus elementos culturales y su uso en las clases. En esta parte está definido el concepto de *competencia intercultural*, el cuál es de mucha importancia para la tesis. A continuación aparecen los ejemplos más destacados entre la cultura española y checa, los cuales el profesor tendría que destacar. Luego aparecen las diversas expresiones unidas con la cultura española y las

posibilidades de eliminar la percepción negativa de los choques culturales. También están presentados los tipos de materiales textuales (canciones, novelas, poemas, proverbios, chistes) que sirven a la incorporación de los elementos culturales a la enseñanza.

Antes de comenzar a escribir la tesis, primero tuve que juntar los materiales de la literatura especializada, los artículos de las revistas y los recursos creíbles de internet. He utilizado como material de información en su mayoría los textos originales y a veces los recursos de los autores checos. Muchos artículos de las diversas conferencias he conseguido en el servidor de internet Asele. El índice de la literatura usada se puede encontrar en las páginas 94-97.

La parte práctica está orientada a un grupo de estudiantes que realizan el noveno curso de secundaria. Este límite de edad lo he elegido por dos motivos: El primero es que mis estudios están orientados a enseñar a alumnos de secundaria. Otro motivo es que durante las prácticas que realicé en el colegio me di cuenta que me gustaba más trabajar con chicos mayores, por ello elegí la edad más alta en los cursos de secundaria. En esta parte de la tesis encontramos textos literarios acordes con la edad del alumno y su nivel de español. Para seleccionar los materiales específicos he utilizado las publicaciones especializadas, las páginas de internet y los materiales privados que he reunido durante mis estudios de español. Al final de la parte práctica prestamos atención a dos libros de español y sus incorporaciones de los elementos culturales.

La intención de la parte práctica es proponer el uso didáctico de los textos literarios que buscaban la incorporación de los elementos culturales españoles. Existe una gran variedad de materiales que contienen los elementos españoles de la competencia intercultural pero no todos son buenos para nuestro grupo y por eso debíamos elegir con mucho cuidado. Como no soy nativa, durante mi trabajo con los textos españoles he encontrado muchas veces expresiones en las que entendía palabra a palabra pero no el significado general. Por estos motivos he contactado con unos nativos españoles y los he consultado. Su ayuda fue muy beneficiosa pero tengo que admitir que hemos encontrado frases que ni ellos mismos conocían.

En general el objetivo de la tesis es destacar la importancia de la incorporación de la competencia intercultural a la clase de la lengua española en el ámbito escolar checo y dar ejemplos de como podemos lograrlo.

Este trabajo podía servir a los profesores como inspiración de la elección de los textos apropiados al aula. La ventaja de esta tesis es que los profesores encuentran en la parte práctica no sólo los elementos didácticos usados para la enseñanza de la cultura española sino también seguramente valorarán el análisis elaborado de todos los aspectos culturales en los textos literarios.

Para concluir me gustaría decir que con este tema me ha gustado trabajar y que fue muy interesante para mí. Especialmente la parte práctica en la que he llegado a saber curiosidades que hasta ahora eran totalmente desconocidas para mí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Literatura:

- Alfonso-Cortés Fradejas, María Dolores; Garrido Rodríguez, María del Camino; Prado Ibán, Elena; Villayandre Llmazares, Milka (1999): Tareas para la práctica de las destrezas comunicativas en la clase de cultura.
- Álvarez Baz, Anxton (2002): La interculturalidad en la clase de ELE. Estudio de campo.
- Andión Herrero, María Antonieta (2002): El español y el comportamiento cultural de los hispanoamericanos: Aspectos de interés.
- Barros García, Pedro (1990): La connotación contextual en el lenguaje humorístico.
- Brešová, Jitka; Vykoukalová, Zdeňka (2011): Potřeba propojení výuky cizích jazyků s rozvojem interkulturních kompetencí studentů. In Vědecký výzkum a výuka jazyků IV, eds. J. Králová et alii, Hradec Králové.
- Brožová, Kateřina; Ferrer Peñaranda, Carlos (2009): Abanico 1, Klett, Praha.
- Brožová, Kateřina; Ferrer Peñaranda, Carlos (2010): Abanico 2, Klett, Praha.
- Carrasco Montero, Justa; Solé Bernardino, Loudres (1997): Libro de la cultura y civilización española y acercamiento a la realidad hispanoamericana, Nakladatelství Fraus, Plzeň.
- Cesta Estévez, Gaspar J. (1995): La publicidad como instrumento de creatividad e integración en el aula de E/LE.
- Coronado González, María Luisa; García González, Javier (1990): De cómo usar canciones en el aula.
- Černý, Jiří (1996): Dějiny lingvistiky, Olomouc, Votobia.
- Derrar, Abdelkhalek; Choucha, Zouaoui (2005): Didáctica de la literatura: interferencias culturales y lingüísticas en la enseñanza de ELE.
- Diccionario Avanzado Lengua Española (1998): Bibliograf, S. A., Barcelona.
- Diccionario para la enseñanza lengua española (2000): Vox, Universidad de Alcalá.
- Domínguez Cuesta, Carmela; Mejuto Urrutia, Teresa; Piñán San Miguel, Rafael (2002): Posibilidades interculturales en la acciones educativas hacia el exterior. Análisis de una experiencia de intercambio escolar.

- Férnández García, Alfonso (2005): El texto en el aula de ELE.
- Gómez de la Serna, Ramón (1975): Torero, Melantrich, Praha.
- Henrich, J. a kol. (1988): Didaktika cizích jazyků, Státní pedagogické nakladatelství, Praha.
- Hrubá, Hana (2003): Sociokulturní znalosti a jejich odraz v nové řadě učebnic španělštiny ¿Fiesta! 1,2,3. In Zborník vedeckých prác z medzinárodnej konferencie: Kulturológia v procese osvojovania cudzích jazykov, Nitra.
- Jaraquemada Bueno, Luis (2007): La poesía de Mario Benedetti en el aula ELE In *Lingua Viva* 4, eds. Matyušová, Zdeňka; Zbudilová, Helena, České Budějovice.
- Martín Peris, Ernesto (2000): La cultura en los textos. Aprendizaje de lengua y contenidos culturales. Una experiencia con estudiantes del programa Sócrates.
- Martínez Arbelaiz, Asunción (2002): El componente cultural en los cursos de español como L2: Una propuesta de clase fuera de clase.
- Naranjo, María (1999): La poesía como instrumento didáctico en el aula de español como lengua extranjera, Madrid, Editorial Edinumen.
- Oliveras, Ángels (2000): Hacia la competencia intercultural en el aprendizaje de una lengua extranjera, Editorial Edinumen, Barcelona.
- Ortega Arjonilla, Emilio (1991): Lengua y cultura en la clase de E/LE: El uso de la publicidad.
- Peñate Rivero, Julio (1995): El refrén en la enseñanza del español lengua extranjera: “Dime tus refranes y te diré quién eres“.
- Piñel López, Rosa (1996): La enseñanza de la cultura y la civilización española a través de anuncios publicitarios en prensa.
- Rodríguez López, Beatriz (2005): Las canciones en la clase de español como lengua extranjera.
- Sánchez Lobato, Jesús (1999): Lengua y cultura en el aula E/LE, Sociedad General Española de Librería, S. A., Madrid.
- Santos Asensi, Javier (1995): Música española contemporánea en el aula de español.
- Sitman e Ivonne Lerner, Rosalie (1994): Literatura hispanoamericana: Herramienta de acercamiento cultural en la enseñanza del español como lengua extranjera.

- Strupková, Milena (2009): Interference češtiny do španělštiny: identifikace chyb a strategie jejich odstraňování, (Ms. DP).

Články:

Časopis Cervantes:

- Fernández Poncela, Anna M. (2000): El deber ser femenino según el refranero popular, Cervantes 40.
- Suárez Granda, Juan Luis (1997): Clasificación y ámbito de uso coloquial de las expresiones taurinas, Cervantes 15.

Časopis Frecuencia:

- Álvarez, Ainhoa (2004): Animales y expresiones idiomáticas, Frecuencia 27.
- Álvarez Valadés, Josefa (2003): Un ejemplo de explotación didáctica de la poesía de Gloria Fuertes en la clase de E/LE, Frecuencia 23.
- Coca Hernando, Charo; Torres García, Pilar (2003): Canciones para la clase de cultura, Frecuencia 22.
- Ortega Moreno, José Carlos (2000): La comprensión lectora: Estrategias y técnicas, Frecuencia 14.
- Sanz, Marta (2000): La literatura en el aula de ELE, Frecuencia 14.

Internetové zdroje:

http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/asele/default.htm

www.rae.es

www.msmt.cz

<http://www.rabodetoro.es/index.php/el-toro-bravo/frases-y-dichos-del-toro-bravo.html>

<http://www.um.es/tonosdigital/znum10/secciones/corp-jau.htm>

<http://www.wordreference.com/definicion/proverbio>

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

http://es.wikipedia.org/wiki/Traje_de_luces

http://es.wikiquote.org/wiki/Categor%C3%ADa:Proverbios_espa%C3%B1oles

<http://www.euroresidentes.com/chistes/chistes-espanoles.htm>

<http://www.english4u.cz/eur/Kapitola%2005.pdf>

<http://www.nuestrocastellano.com/comienzo.htm>